

M. And
d. prima
tonis
Hilfoni
d. vita
Apostol
Arauf
Quod A
d. abs
d. Althe
offim
d. Auro
Arco
Algeb
Aker
Anim

Dog

#. 47

52

Q. D. B. V.
DE

INCESSV ANIMI INDICE

DISSERTATIO MORALIS

QVAM

IN ALMA FRIDRICIANA

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DN. FRIDERICO WILHELMO,

PRINCIPE BORVSSIAE, MARCHIONE BRANDEN-
BURGICO, RELIQVA.

AMPLISSIMI ORDINIS PHILOSOPHICI SVFFRAGIO,
PRAESIDE

IO. GOTTLIEB HEINECCIO

PHILOS. PROF. PVBL. ORD.

AD DIEM 27. SEPTEMBR. CIOIOCCXIII.

H. L. Q. C.

PVBLICO EXAMINI EXPONET

AVCTOR RESPONDENS

IO. FRIDRICVS SCHVMANN Halenf.

Philos. & S. S. Theol. Stud.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
Litteris CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typ.

PER-ILLVSTRATQVE EXCELLEN-
TIS SIMO DOMINO,

INCESSV AMMI INDICE
FRIDRICO

WILHELMO
POSADOVSKY,

LIBERO BARONI

DE POSTELWITZ

REGAR MAJESTATIBVS
SICAE & CONSIBVS INTIR. ET REGI-

IO FRIDRICHVS MAGDVBVRGIVS

HAARE MAGDVBVRGIVS
Lincii Christiani Hered. Acad. Typ.

PER-ILLVSTRI ATQVE EXCELLEN-
TISSIMO DOMINO,
DOMINO
FRIDRICO
WILHELMO
POSADOVSKY,
LIBERO BARONI
DE **POSTELWITZ,**
REGIAE MAIESTATI BORVS-
SICAE A CONSILII INTIMIS, ET REGI-
MINIS MAGDEBVRGICI
&c.

PER-ILLVSTRE EXCELLEN-
TIS MINO. VIRIS

SVMME REVERENDIS, EXCELLENTISSI-
MIS, DOCTISSIMISQVE DOMINIS

DOMINO

FRIDRICO
WILHELMO
SCHARDIO,

S. REGIAE MAI. A CONCIONI-
BVS AVLICIS, ET IN CONSISTORIO DV-

CATVS MAGDEB. CONSILIA-
RIO.

DOMINO
IO. MICHAEL
HEINECCIO,

S. S. THEOL. D. REGII TRIBV.
NALIS ECCLESIAST. IN DVCATV MAG-
DEB. CONSILIARIO, MINISTERII HALENSIS ET
DIOECESEOS SALANAE INSPECTORI, PAS-
TORI PRIMARIO AD AEDEM B. M. VIRGINIS, ET
GYMNASII SCHOLAR-
CHAE.

TRIVM VIRIS

Singulari, in dicendis sententiis, consiliisque
dandis, fide ac dexteritate conspicuis,

PATRONIS

Consummata prudentia

Exquisita pietate

Rara eruditione claris,

DOMINIS AC MAECENATIBVS
SVBMISSE VENERANDIS,

has, qualescunque sint, studiorum primi-
tias

facras cupit

Musa.

Hæc salutatur

VIR OS

quorum ædes Musarum sacraria haut im-
merito dixeris,

quibus dulces sunt Musarum amplexus,

grati Musarum filii.

Magnum est, quod audet.

Quodlibet temporis momentum pretio-
sum ipsis est,

& tamen interrumpit;

Ardua munerum negotia,

nihilominus interstrepit.

At bonum factum!

Non deterretur Musa,

Priiilegio gaudet, Patrocinio nititur.

Offert munus
Quod, si cum PATRONORVM dignita-
te conferatur,
perexiguum,

Si ex viribus spectetur,
mediocre,

Si ex animo
magnum.

Chartaceum est,
adeoque obtulit, quod potuit.

Nam chartæ Musarum sunt diuitiæ.
Sufficit soluisse, quod potuit, quod debuit.

Ceterum
Musa sibi gratulatur, debuisse Viris,

qui-

quibus
ob excellentia in Ducatum, Ecclesiam,
quid? quod Orbem merita,
Ciues, Populares, Peregrini,
Se, Salutem, Corda
debent.

Lætatur illis obstringi,
qui tanquam Principis Oracula
Patriæ Ornamenta
Ecclesiæ angeli tutelares,
Orbis decora,
Musarum Phoebi celebrantur.

At file Musa!

Magna namque merita satis digne nun-
quam prædicantur.

Sile

Sile inquam!
quia excellens PATRONORVM virtus
silentium imponit,
Quæ te facundam ante fecerat.

PER-ILLVSTRIS
VT ET
SVMME REVEREND. ET EX-
CELLENT. NOMINVM VESTRO-
RVM

*Humillimus ac deuotissi-
mus Cultor,*
IO. FRIDRICVS SCHVMANN.

Q. F. F. Q. S.

DE

INCESSV ANIMI INDICE
EXERCITATIO MORALIS.

CAP. I.

DE

INCESSV GENERATIM, EIVSQVE CVM
MORIBVS AC PROPENSIONIBVS HOMI-
NVM CONNEXIONE.

Σύνοψις.

I. Multa sunt latentium propensionum humanarum signa. II. In quibus haut postremum est incessus. III. IV. De quo a paucis, nec satis cum cura actum. V. Quid per incessum hoc loco intelligatur? VI. Quale propensionum signum inde peti possit? VII. VIII. Esse incessum morum signum probatur ex fundamentis physicis. IX. VI. Et ex analogia affectuum et propensionum. X. Nec non exemplis, cum integrarum gentium, que mores incessu produunt. XI. Tum eorum, qui ex incessu de moribus hominum feliciter iudicarunt, quales fuerit Pythagoras XII. Augustus Imperator, Chrysis apud Petronium, Gregorius Nazianzenus, Ambrosius Mediol. Episcopus. XIII. Impugnant quidem talia propensionum signa Maximus Tyrius et Io. Franc. Picus Mirandulanus. XIV. Sed eorum hypothesis paucis satisfieri potest. XV. Conclusio Capitis.

A

I. Cum

I.

Um multa sunt & egregia admodum Dei immortalis, quæ in humanum genus contulit, beneficia: tum haut postremum illud videtur, quod latentes mortalium propensiones signis luculentissimis notauit, & homines frugi a malis & sceleratis accurately discrimine se iunxit. Quæ impressa diuinitus signa quum pæne ex omnibus humani corporis partibus, ex sermone, motu minimisque actionibus eluceant: mirandum profecto est, homines bene multos non solum ad hæc propensionum humanarum indicia caligare, sed & in eo errore versari, vt artem internoscendi ingenia aut vanam & futilem, aut omnino nullam esse iudicent. Ita sane sensit cum aliis videtur Medea apud Euripidem, (*) quæ a Iasone marito turpiter delusa, in ipsos Deos furorem conuertit, per quos stetit ait, quo minus boni a malis simulata amicitia circumuenirentur, dummodo hos signis quibusdam ac veluti stigmatibus notare & a bonis distinguere voluissent. Hinc eius verba:

Ωζεύ, τί δὴ χρυσόν μιν, ὃς κίβδηλόν ἦ,
 Τεκμηρίανθρώποισιν ὅπασας σαφῆ;
 Αὐθῶν δ' ὅτω χεῖρ' ἔτον κακὸν διαιδέναι,
 Οὐδείς χαρὰν τῆς ἐμπέφυκε σώματι;

*O Iupiter, quare auri quidem, quod sit adulterinum,
 Clara signa hominibus dedisti:
 Sed quo oporteat descendi malum virum,
 Nullum signum indicium est corpori?*

Parum religiose profecto insana mulier in Deum coniicit culpam, a qua abest ille longissime. Quamuis enim nemo omni

(*) Euripides in Medea v. 516. p. 291, edit. Comelin.

omnino negare possit, miros esse mentis humanæ recessus, adeo vt quo magis penetrare in illos annitimur, eo magis veluti refugiant, & ausibus nostris se subtrahant: tantum tamen abest, vt latentes in animo propensiones nulla sagacitate indagari possint, vt potius signa adsint clarissima, quæ non temere solertiam nostram destituunt, si *εὐστοχία* quædam accesserit. Ne enim longius abeam, quis quæso ignorat, quam sapienter Deus hominum facies magnitudine partium, forma item ac lineamenti distinxerit? Sane quum omnibus easdem partes concefferit, eodemque situ atque ordine dispositas: tamen eas tanta arte formauit, vt tot hominum myriades etiam vultu possint internosci, & monstri videatur simile, si bini homines eiusdem per omnia formæ reperiantur. (*) Non ita ratio comparata est reliquorum animantium. In vna vulpe omnes vides: in vno leone omnium formam perspicis: at solum genus humanum tot formas ostentat, quot homines, ut *inter cetera propter quæ mirabile diuini artificis ingenium est, hoc quoque, Seneca iudice (**)* referendum sit, quod in tanta copia rerum, (adde & hominum) *nunquam in idem incidit, quum etiam, quæ similia videntur, quum contuleris, diuersa sint.* An vero Deum frustra existimemus ora hominum tam prouide distinxisse? Nonne præter alia etiam hoc eum intendisse credamus, vt tam diuersa lineamenta vultuum certa essent occultarum inclinationum indicia? Ita sane visum est sapientissimo mortalium Salomoni, (***) ita Siracidi, (†) omnibusque post eum philosophis, ipsique, qui Medeam secus sentientem introduxerat, Euripidi, (††) qui plane *Φιλοσοφικῶς*, id est, suo more:

A 2

Γ 019

*) *Exempla huiusmodi collegit Valer. Maxim. Libro IX. Capite XIV. p. 322. edit. Elzeuir.* (**) *Seneca Epist. CXIII.* (***) *Prou. VI. 12. 13. XVII. 24. Ecclesiast. VIII. 1.* (†) *Sirac. XIII. 31. 32. XIX. 26.* (††) *Euripides in Ione. v. 239. 240.*

Ἐπίση δ' αὖ ὡς τὰ πολλὰ γ' ἀνθρώπων πέρι,
τὸ σχῆμ' ἰδὼν τις, εἰ πέφυκεν εὐγενής.

*De homine plerumque quis indicaueris,
Figuram eius conspicias, an sit generose indolis.*

Nec tantum de facie, sed & reliquarum corporis partium figura, magnitudine ac dispositione, ipsisque hominum moribus, oratione, gestibus & actionibus idem sentiendum est. Ex iis enim tam euidenter hominum indoles elucet, & veluti foras prominet, vt Plutarchus, (*) auctor grauissimus, scribere non dubitet: ἔτε ταῖς ἐπιφανέσταταις πράξεσι πάντως ἐν ἐσι δῆλωσις ἀρετῆς ἢ κακίας, ἀλλὰ πράγμα βραχὺ πολλοῦ λέγει ἢ ῥῆμα ἢ παιδία τις ἐμφασιν ἤθους ἐποίησε μᾶλλον, ἢ μάχα μυριόνησοι, ἢ παρατάξεις αἱ μέγισται, ἢ πολιορκία πόλεων. *Neque semper clarissime queque res virtutes & vitia representant, sed exiguum subinde factum dictumque, & locus aliquis citius speciem edat morum, quam funestissima praelia, maxime acies urbiumque expugnationes.* Ast ve-teor, ne actum agere videar, si rei, consentiente eruditorum suffragio ipsaque experientia, satis stabilitæ diutius immorandum existimarem. Esse enim certa morum signa atque indicia, nemo fortassis hodie, nisi hospes in philosophia morali, negauerit.

II. Quum vero plures sint eiusmodi characteres pro-pensionum, quos ethica characteristica magistri (**) in *causales & non causales* distinguere solent, his iterum in *morales & naturales* diuisis: facile apparet, vberiorẽ esse hanc doctrinam, quam quæ breui dissertatione pro dignitate explicari queat. Quare prætermiſſis tantisper characteribus reliquis, iam quidem ex signis naturalibus, quæ
Phy-

(*) Plutarch. in *vita Alexandri M.* p. 664. Tomo I. operum edit. *Xylandri.*
(**) Scipio Clararont, *de coniectand. moribus Lib. I. Cap. II. & III.* p. 20, 29.

Phyfiognomones disciplina sua complecti solent, incessum solum considerabimus. Vetus opinio est, iam inde ab antiquissimis ducta temporibus, omniumq; pæne gentium firmata consensu, inesse incessui nescio quid, quod latentis mores ac inclinationes hominum indicio non admodū fallace prodatur. Ipse sapientissimus Salomon(*) in hac fuit sententia, dum hominem nequam etiam ex incesso cognosci, his verbis docet: *Homo nequam, vir iniquus, graditur ore peruerso, nititur oculis, terit pede, digitis indicat, prauo corde machinatur malum & omni tempore iurgiiis disceptat.* Idem visum fuit Siracidi, (***) qui inter signa morum refert etiam *τὸ βήματα* i. e. gressus vel incesum, & Ciceroni, (***) qui tantum huic signo tribuit, ut scribere non dubitet: *Cauendum est ne aut tarditatibus vitamur in gressu mollioribus, ne pomparum ferculis similis esse videamur, aut in festinationibus suscipiamus nimias celeritates, quæ, quum sunt, anhelitus mouentur, vultus mutantur, ora torquentur, ex quibus magna significatio fit, non esse constantiam.* Denique & ex Patribus huic sententiæ accedunt Ambrosius, (†) cuius verba infra paragrapho XII. proferemus, & Bernardus, (††) qui vtilissimas quasdam de componendo incesso regulas præscribens: *Sit, inquit, in ingressu tuo simplicitas, in incesso honestas, nihil dedecoris, nihil lasciuie, nihil petulantie, nihil insolentie, nihil leuitatis in incesso tuo adpareat. Animus enim in gestu corporis adparet, gestus signum est mentis.* Quum itaque tot clarissimi ac eruditissimi viri de hac arte ex incesso de moribus diuinandi tam præclare sentiant, & nos haut præter rem vereamur, ne temere vel falsæ rei vel non satis cognitæ adsentiamur: faciendum videtur, vt diligenter etiam argumenta cum ar-

A 3

gu-

(*) Prouerb. VI, 12. 13. 14. (***) Siracid, XIX, 27.

(***) Cic. I. I. de Offic. cap. 36.

(†) Ambros. Libr. I. de officiis, cap. XVIII.

(††) Bernard. de modo bene viuendi Cap. IX.

gumentis comparemus, & quid veri insit eorum sententiæ, paullo accuratius dispiciamus. Nam cum in rebus omnibus temeritas in adlentiendo errorque turpis est, tum in eo loco maxime, in quo de hominum inclinationibus iudicandum. Est enim periculum, ne aut neglectis earum characteribus imprudentia, aut obseruatis, anili credulitate obligemur.

III. Quæ quum ita sint, videmur profecto nobis operæ pretium facturi, si in hac potissimum tractatione nostrum exerceamus ingenium. Præterquam enim, quod non poterit nobis deesse disserendi de rebus iucundissimis atque vtilissimis occasio: certum est etiam, neminem de incessu ex philosophiæ moralis principiis cum cura egisse, eosque, qui physiognomiam scriptis illustrarunt, amplissimum nobis post messem reliquisse spicilegium. Equidem, qui primus hanc disciplinam iusto commentario illustravit, Aristoteles, (*) de incessu etiam eiusque significationibus nonnulla obseruavit, tum in ipso libro *Φυσιογνωμονικῶν* tum in illis, quos de animalium motu conscripsit, & fatendum sane est, curiosa multa & vera eius meditationibus inesse: sed mox homo redit ad ingenium, omniaque obscuris ratiocinationibus tanquam gyris concludit. Certe primum eius principium, ex quo omnes pæne conclusiones colligit, eo redit potissimum, quod corpora hominum cum animantium corporibus contendit. Sicubi enim similitudinem quandam inter ea deprehendere se existima-

tim

(*) Francisc. Patrit. in *Dissert. peripat.* Tom. I. L. III. p. 25. & L. IV. p. 45. suppositiua esse putat Aristotelis *Φυσιογνωμονικῶν* sed non alio seve argumento adductus, quam quod in Auctore quodam vetere nonnulla ex Aristotele allegentur, quæ in opere, quod nos legimus, non essent. Sed quis ille vetus Auctor? Vnde constat, eum ex Aristotelis *physiognomonicis*, & non alio potius deperdito Aristotelis libro sua hausisse? Videtur ergo hic Patritius in obelo notandis Aristotelis operibus antiquum obtinere.

tim concludit, mores quoque huiusmodi hominum tales esse, qualium simulacra in animantibus deprehenduntur. (*) Id vero quam sit lubricum fundamentum, nemo non videt. Vt enim largiamur, obseruationem hanc procedere in moribus ex faciei forma diiudicandis, quam cum animantium capitibus, eorumque lineamentis curiosa industria comparauit Ioannes Baptista Porta: (***) incessus tamen hominum brutorum motui vix quicquam habet simile, quum hæc vel quatuor pedibus vel certe prona incedunt, illi sublimes & duobus subnixi pedibus progrediantur. Adde, quod nec animalium eiusdem speciei idem semper ac similis incessus adparet. Equorum alii segnius & molestius, alii fastuosius & facilius mouentur. Idem in canibus aliisque pluribus bestiis obseruatur, quarum vix binas deprehendes, qui eodem per omnia incessu procedant. Ex quo consequitur, vt ex comparatione ista hominum atque brutorum animantium vix quidquam certi possit colligi. Signum enim semper obscurius erit re signata, explorandaque prius cuiusque animantis indoles, quam ex eius incessu de homine iudicemus. Quæ quum ita sint, recte obseruatum Franc. Baconi de Verulamio (***) *Aristotelem in physiognomicis ingeniose & selerter corporis fabricam, dum quiescit, tractasse: eandem vero in motu omisisse, qui tamen non minus artium regulis subiciatur, & maioris sit usus.* Ex quibus fatis apparet, Aristotelis regulis atque obseruationibus physiognomicis hac quidem in tractatione nos parum iuuari.

IV. Multo minus calamo nostro ferias indicunt Ad-

(*) Vid. *Φυσιογνωμονικὰ & Analyt. priorum Libr. II. Cap. vltimum, ubi h. c. principium physiognomicum tanquam in compendio proponit.*

(**) Io. Baptista Porta in *Physiogn. humana Libr. II. cap. I. f. qq. p. 47.*

(***) Fr. Baco Verulam. *Libr. IV. de Augm. Scient. cap. I. p. 288.*

damantius & Polemon, (*) quorum opuscula physiognomica nitida Aristotelis editioni, e Wecheliana officina exeunti inseruit Fridricus Sylburgius. Polemon enim nihil admodum, Adamantius parum de incessu obseruauit, vterque Aristotelem in plerisque *κατὰ νόδα* sequutus. Succellit his duumviris interiecto tempore ignobilis scholasticorum turba, qui quidem certatim & operose in Aristotelis *Φυσιγνωμονικὰ* commentati sunt, sed ita, vt aut errores Aristotelis suis augerent, aut eitis recte dicta turpiter deprauarent, & præterea multa interfererent ex Astrologia apotelesmatica, quibus physiognomia tota in cordatorum hominum odium adducta est. Pertinent huc satis famose Auerrois (**) & Alberti Magni (***) physiognomiae, quibus & aliarum cumulum adiciere possemus, si tot scholasticorum volumina in re non maximi momenti euoluere vacaret. Sed & in his omnibus parum nobis erit præsidii, quum iurantibus in verba Aristotelis religioni fuerit, eius principia vllatenus deserere. Denique idem sentiendum de recentioribus videtur, veluti Francisco Sanchez, (+) Camillo Baldo, (++) Guilielmo Gratarolo, (+++) & qui reliquis iure anteferendi sunt, Io. Baptista Porta (*) & Scipione Claramontio, (**) qui in libellis suis physiognomicis

(*) *Conf. de his Auctoribus* Io. Alb. Fabricius *Libr. III. Biblioth. Graec. cap. VI. p. 170*

(**) *Auerroes Tom. VII. Operum.*

(***) *Albert. M. Lib. I. de animal. de quibus conf. P. Bailii Dictionaire historique & critique T. I. p. 414.*

(+) *Franc. Sanchez Comment. ad Arist. physogn. qui cum operibus eius prodit. Tolos. 1636. 4to.*

(++) *Camill. Bald. in opere eiusdem tituli Bonon. 1621. fol.*

(+++) *Guil. Gratarol. de prædictione morum naturarumque hominum cap. XXI. p. 265. edit. Vrsell. 1603. 8vo.*

(*) *Io. Bapt. Porta de physiogn. hum. Libr. II. cap. LV. p. 264. Francof. 1618. 8vo.*

(**) *Scipio Claramont. de consuetudinibus cuiusque moribus. Lib. VIII. cap. V. p. 492.*

niciis & semeioticis etiam de incessu nonnulla obseruarunt, sed ieiuna maximam partem & ex Aristotele & Adamantio deprompta, adeo ut ethica characteristica & semeiotica paulo accuratior adhuc sit inter res desideratas referenda. Quapropter adeo non veremur, vt nobis de incessu commentaturis quisquam nouum opus nunciet, vt potius gratiam iniri videamur ab æquis lectoribus, quod fundum a nemine occupatum excoluerimus diligentius, & rem omnem ad certiora & probabiliora principia reuulerimus.

¶ V. Ne vero ad rem illotis, quod aiunt, manibus adgrediamur, in ipso limine expediendum est, quid nobis sit *incessus*, & quale *signum* qualemque *characterem* latentium propensionum ille nobis suppeditet? *Incessus* itaque, de quo primo loco agendum, vulgo notat motum pedum, quo corpus a loco ad locum vna transfertur. Vnde & infantes, simulac pedes iusto ordine mouere & certos firmare gressus coeperunt, *incedere* dicuntur. At nobis paulo latius accepta voce *incessus* notat statum, motum habitumque totius corporis, qui cum ista pedum motione solet esse coniunctus, qui que maxime in diiudicatione morum ac propensionum humanarum attendendus est. Non ignota sane est hæc vocis significatio optimis Auctoribus, tum Græcicis tum Latinis. His enim familiares admodum sunt loquutiones: *incedere ceruice obstipa, flexa, rigida, opima, corpore erecto, prono, alio*, pluresque huius generis alie, in quibus & humeros & brachia & ceruicem & totum corporis habitum ad *incessum* referunt. Illi vero in describendo *incedentium* habitu & motu felicissimè, pro vbertate linguæ suæ propria in promptu habent vocabula, quibus singulos *incedentium* status depingant. *Paltusius* enim *incedentes* *ἰστρομοσσοῦντας*, capite reuersum adducto progredientes *στρομοσσοῦντας*, ceruice contracta & elatis humeris *ambulantes* *ἄστρομοσσοῦντας*, ceruicem elatius extollentes *ἄστρομοσσοῦντας*.

χρῆσας, cervicem incurvantes κατὰ χρῆσας, manibus inter-
eundem gesticulantes χρονομόμυς appellitant, & quæ sunt a-
 lia huius generis compolita in auctoribus Græcis ac lexi-
 cis passim obuia, ex quibus sane liquido constat, veteres
 incessum hominum considerantes non solum ad pedum mo-
 tum & posituram, verum etiam ad corporis habitum atten-
 disse, id quod adeo & nobis videtur faciendum. Deinde
 & hoc de *incessu* monendum est, quod hic nonnisi natura-
 lis in censum veniat. Ex gressibus enim arte compositis,
 aut morbo vel senectute corruptis, si quis de moribus homi-
 num iudicare vellet, næ iste mea quidem sententia Ioue
 parum æquo iudicaret, seque ipsum traduceret turpiter.
 Multo minus incessus affectatus vel ad aliorum imitationem
 compositus inter propensionum characteres referendus vi-
 detur. Quum enim omnes, qui philosophiam methodo
χαρακτηριστικῶν tradiderunt, suadere soleant, tum demum si-
 gna morum esse observanda, quum homines quasi posita
 persona comica, reiectoque asciticio vultu & habitu palam
 ingenio suo obsequuntur: (*) maxime profecto hoc con-
 silium valet de incessu, quem homines ad imitationem na-
 tura proclives facile ad aliorum exemplum componunt.
 Notavit antiquitas, qui Socratis gibbum & Platonis inced-
 entis incuruos humeros imitati sunt, (**) & de Macrino
 Imperatore memoriæ proditum est, (***) quod Antiochiæ
 commoratus barbam nutriuerit, cuius rei causam ostensu-
 rus Herodianus: Ἰεροδωτὸν δὲ τὰντα inquit, ὡς δὴ Μάρκον ἐ-
 πιτηδεύματα, τὸν δὲ λοιπὸν βίον ἐκ ἐμιμήσατο. Hæc enim
 demum sibi de Marci moribus imitanda proposuerat, quum
 ad illius reliquam vitam nullo pacto aspiraret. Et quis
 est

(*) Scipio Claram. *roto libro IX.* p. 536. *sequ.* Petr. Pet. L. I. *Miscell.*
philol. cap. XV.

(**) Plutarch. *de amici & adulatoris discrimine* Tom. II. op. p. 53.

(***) Herodian. *lib. V. Hist. cap. II.* p. 163. *edit. Londin.*

est tandem, qui ignoret, quanta cura gressus ad Gallorum exemplum componant Germani aliæque exterae gentes? Iam sua ætate hoc notavit, ac false admodum derisit Io. Barclaius: (*) quid nos dicamus, qui in seculum ad imitationem vnice factum incidimus? Quamuis autem omnis affectatio habeat nescio quid, quod se prodit turpissime, atque ita sit natura comparatum, vt sagacioribus facile suboleat, si incessus a naturali forma quocunque modo abhorreat: fieri tamen non potest, vt de affectatione regulæ præscribantur, quippe quæ diligenti potius obseruatione detegenda est. Ex quo facile liquet, eum demum corporis motum hic esse potissimum considerandum, qui cuique proprius est & naturalis.

VI. Sed hæc de incesso: iam explicandum etiam, quale propensionum humanarum signum inde petendum videatur? Duorum ea generum esse, iam obseruauit ex Aristotele Scipio Claramontius. (**) Alia enim sunt *ævidentia*, id est certa & euidencia, quæ indubitata produciunt *coniecturam*: alia probabilia, quæ verissimi tantum *presumptioni* locum faciunt. *ævidentia* sunt ex mente Scipionis Claramontii, quæ in syllogismum primæ figuræ possunt resolui: at quæ secundæ tantum aut tertiæ figuræ ratiocinationem gignunt, probabilia illi dicuntur. Sed non opus est istis ambagibus, si dicamus, tum demum certam nasci ex signis coniecturam, si illa sint propria, ita vt vel vnica morum causa sint, vel certe effectus illius generis, qui non aliam, quam hos mores, causam agnoscat: Sin hæc conditiones defecerint, tum signa tantum esse communia, probabilia, & solam præsumptionem producere. Sic si quis pro amico capitis periculum adire non dubitet, eum

B 2

(*) Io. Barclai, *Icon. Anim. cap. III. p. 44.*

(**) Aristot. *Analyt. I. Libr. II. cap. penultimo.* Scipio Claramont, *Libro allegato p. 22.*

perfecto signum ἀποδεικτικόν verè amicitia edidisse dicam. Fieri enim non potest, ut hic effectus ex alia causa, quam Py- ladea amicitia, proficiscatur. At cum verbi gratia pallor ti- miditatis signum creditur, quis est tandem, quin videat, signum hoc esse tantummodo probabile? Quamvis enim timidi fere omnes palleant, non omnes tamen qui pallent, timent, nec adeo signum hoc est timiditati proprium. His ergo suppositis, facile expeditur quaestio, sitne incessus ex eorum numero signorum, quæ certæ coniecturae fundamen- tum præbeant, an præsumtio tantum probabilis ex eo nascatur? Fatemur enim non inuiti, signum hoc plerumque esse tantum probabile. Quamvis enim exempli causa incessus elatori factum hominis certissimo indicio prodere videatur: contingere tamen potest, ut eiusmodi gressus ab alia quacunque causa, quam ex hoc naturali vitio, veluti a con- suetudine, imitatione, incuria parentum, proficiscatur. Quia contingit nonnunquam, ut homines ad fastum natura proclives animum cum cura emendauerint, nec tamen in- cessum elatiorem diuturna consuetudine firmatum mutare possint. Vnde perspicuum est, incessum fastuosum non esse signum fastus proprium & ἀποδεικτικόν. Et sic etiam se res habet in aliis. Attamen quum rariores sint hi casus, quam ut semper attendendi videantur, hoc signum, si cum aliis coniunctum sit, ad magnum ac summum fere probabilitatis gradum accedet, clarissimumque morum faciet indicium.

VII. His præmissis ad rem ipsam accingemur, demon- straturi argumentis evidentissimis, esse inter incessum & hominum propensiones societatem, & connexionem archif- simam, ita ut de his ex illo omnino possit iudicari. Quod ut rite exsequamur, auspicabimur ab ipsa incessus natura, eamque ita comparatam esse docebimus, ut non possit non morum facere indicium. Primo itaque apud omnes in confesso est, incessum eiusque varietatem a spirituum ani- ma-

malium, neruorum, musculorum ipsiusque sanguinis & os-
sium natura & qualitate vnice dependere. Præclare ac in-
geniose eo opere, quod de motu animalium inscripsit, hoc
demonstrauit Ioannes Alphonfus Borellus, (*) cuius hy-
potheses perspicue exposuit, nouisque experimentis do-
ctissimi Cronii (**) illustrauit Ioannes Clericus. (***) O-
mnis scilicet motus corporis fit per musculos ossibus adhæ-
rentes. Hi enim prout inflantur, subeuntibus per neruos
spiritibus animalibus, ossa ad se trahunt, aut prout in alte-
rum musculum, quem a contraria functione antagonistam
vocat, transeunt spiritus, remittuntur, & tracta prius ossa
in pristinum situm restituuntur. Porro muscoli tum de-
um inflantur, quum fibræ eius, subeunte materia tendun-
tur. Obseruatum enim est viris doctissimis, singulas mu-
sculorum fibras constare veluti catena quadam vesicularum
vel vtricularum, e quorum aliis in alios subtilissimi meatus
pateant. Iam si ergo contingit, vt spiritus animales in vesti-
culas istas influant, non possunt non omnes vehementer
inflari, eademque opera intendere musculum, vt veluti in-
duretur, & non modo grauissima pondera sustineat, sed &
os, cui tendone adnexus est eam in partem adducat, in qua
ipse inflatus est. Quæ quum ita sint, totum incessus negoti-
um hoc ordine absolui videtur. Mens, simul ac corpus
moueri vult ab alio loco in alium, ex cerebro per neruos di-
mittit spiritus animales. Hi per ramos quaquaversum
sparsos influunt in musculos huic motui destinatos, & mixti
succis iam in musculis restagnantibus fibrarum vesicularum
subeunt, quæ inflatæ & extensæ, vt paullo ante dictum, ipsos

B 3

mu-

(*) Prodit hoc opus cædro dignum Roma 1680. 1681.

(**) Exstant eius obseruationes in Actis philos. Angl. anno 1681. n. 2. ex
quibus ea repetuntur in Actis Erud. Lips. 1682. p. 194. Conferatur
etiam Dan. Tauvrey nouvelle anatomie raisonnée ibidem 1691. p. 472.

(***) Io. Cleric. Op. Philos. Tom. III. Libr. IV. phys. c. 19. p. 158. 159.

musculos simul intendunt, & per tendones os promovenz quod simul ac motum suum absoluit in contrariam partem per musculos antagonistas, eodem modo inflatos mouetur. Hæc omnia clara videntur ac perspicua, & quamuis non desint aliæ de motu muscutorum hypotheses: (*) in eo tamen omnibus conuenit, quod ad istum motum spiritus animales (aut quocumque eos nomine appellites) per neruos dimissi concurrant, nec muscoli sine eorum ope munere suo fungantur. Ex quibus omnibus consequitur, vt tantam incessus varietatem non aliunde quam ex muscutorum & neruorum diuersa capacitate, succorumque & spirituum animalium virtute ac vel copia vel penuria deriuandam esse dicamus.

VIII. Deinde & hoc certum esse arbitror, quod spirituum animalium, atque adeo ipsorum neruorum pariter ac muscutorum virtus a sanguine dependeat. Vt enim iam non vrgeamus, pæne omnes humani corporis partes nutrimenta a sanguine desumere: spirituum certe animalium generatio vix potest alio modo commode explicari, quam si ex sanguine eos secerni stituas. Nam sanguis, ex præstantissimorum philosophorum sententia, vbi in suo versus cerebrum adscensu paullatim in vias arctiores, & potissimum glandulas illas, quibus substantia cerebri corticalis constare videtur, offendit, non potest non subtilissimas sui partes secernere, quæ ad cerebrum eleuatæ neruosas deinde fibras subeunt, & siue spirituum animalium siue succi neruosi, siue aliud quodcumque nomen sortiuntur. (**). Quæ si supponamus,

(*) Videantur Io. Bernoullii *Medicæ mathem. de motu muscutorum in Act. E. ud. Lipsæ. 1694. p. 200.* Io. Godofr. Bergeri *physiol. Med. lib. I. cap. 21.* Franc. Bayle *Instit. physic. Tom. I. diss. 7. prop. 9.* Guil. Kolkburn *Oeconom. corporis p. 99. seqq.* Ge. Bagliui *de fibra motrice Lib. o I. Cap. IV. p. 15.*

(**) Vide hic omnino, quæ ex Malpighio repetit Io. Clericus *libro allegato IV. cap. VII. p. 100. seqq.*

mus, consequens omnino est, ut spirituum animalium vel minor vel vberior suppetat copia, prout sanguis vel subtilior & fluidior, vel particulis terrestribus & crassioribus foecundior est. Iam quum denique apud omnes in confesso sit, sanguinis naturam differre pro ratione temperamentorum, hæc autem, consentiente omnium iudicio, maximum in determinandis moribus momentum habeant: fatis profecto apparet, cur incessum pro morum diuersitate oporteat esse diuersissimum. Ut enim, quæ paullo prolixius hæcenus differuimus, faciamus compendii, incessus diuersitas dependet a diuersa virtute musculorum, musculorum virtus a nervis & spiritibus animalibus deriuanda est. Hi varia polent virtute & efficacia, prout sanguis vel subtilior est vel crassior. Sanguinis porro qualitates variæ sunt pro varietate temperamentorum; quæ denique cum moribus & propensionibus humanis maximam habent connexionem.

IX. Sed & alterum argumentum, quo thesin nostram stabiliamus ipsa nobis sufficit experientia. Quis enim ignorat, vnius eiusdemque hominis incessum statim mutari, simul ac mens vehementiore quodam affectu perturbatur? Finge, hominem placidi admodum incessus iræ stimulis agitari: obseruabis profecto simul, gressus illius uno momento concitatores ac confusiores apparere. Vnde Seneca * iratorum faciem & gestus describens: *Vi furentium*, inquit, *certa indicia sunt, audax & minax vultus, tristis frons, torua facies, citatus gradus, inquietæ manus, color versus, crebra & vehementius acta suspiria: ira irascentium eadem signa sunt, flagrant & micant oculi, multus ore toto rubor, exastuante ab imis præcordiis sanguine, labia quatuntur, dentes comprimuntur, horrent ac subriguntur capill., spiritus coactus ac stridens, articulorum se ipsos torquentium sonus, gemitus mugitusque, & parum explanatis vocibus sermo præ-*

(*) Seneca Libr. 1. de Ira. Cap. 1. p. 1.

*præruptus, & complexæ sæpius manus, & pulsata humus
pedibus, & totum concitum corpus, magnasque minas agens.*
Nec secus comparatum est, si alii affectus animum in trans-
verum agant. Tardius & molestius procedunt, quos ve-
hementior angit tristitia: at tanto celerius, qui subito pa-
vore concutiuntur; Vnde Virgilius (*) rationem celerioris
fugæ redditurus ait:

Pedibus timor addidit alas

Idem in effusiore lætitiæ contingere animadvertimus, quæ
in hominibus etiam gravissimis nonnunquam efficit, ut ex-
sultantes, & decori in incessu parum observantes videantur.
Nec dubium est, quin & ambitio, desperatio, audacia, pu-
dor, alique affectus paullo vehementiores incessu se præ-
dant, quum & vulgus ex incessu de affectibus iudicet, &
histrionis nihil soleant agere diligentius, quam ut singulos
affectus etiam incessu & motu corporis exprimant. At vero
quum inter affectus & propensiones id tantum interstitium disci-
minis, quod illi sint commotiones transeuntes, hæc autem siue
natura siue educationis & consuetudinis vitio menti perpe-
tuo insint non male nobis videtur concludere, mores quo-
que posse ex incessu deprehendi. Quin tanto facilius hoc
signum in propensionibus, quam in affectibus, dignoscendis
procedit, quanto probabilius est, id quod perpetuo inest ho-
mini, magis incessum in certam formam componere, quam
quod non multo post transit.

X. Addimus & tertium argumentum, quod nobis ex
integrarum consideratione gentium subnascitur. Harum
enim hæc paucas non moribus magis quam incessu differ-
re, notum est ac prouocatum. Celebrantur apud antiquos
Sybaritæ, gens in excogitandis voluptatibus ingeniosissima,
simul-

(*) Virgilius *Lib. IX. Aeneid.* v. 244.

simulque mira superbia ac fastu turgida. Horum incessus tam claro indicio superbiam prodidisse fertur, ut inde natum sit adagium: *Σοβαρίτου διά πλατείας*, (*). *Sybarite per plateas*, quod in illos, qui fastuosius per viam ingrediebantur, iactatum est. Sed nec hodie quidem curiosis de-erit occasio, de integrarum gentium moribus ex incessu iudicandi. Neque enim quisquam erit tam hebes, quin viso Hispanorum ac Gallorum incessu, statim mores eorum esse diuersissimos coniciat. Hispanorum incessu nihil est tumidius, nihil elatius, adeo ut Hispano viso aut præfecturam aut fercula pomparum ingredi credas. Quare iam olim in Hadriano Imperatore, Hispanicæ originis principe, Iulianus (**) notauit *σοβαρόν τι*, quem characterem a Carolo Contoelaro in versione Iuliani omissum Petrus Cuneus (***) & Ezechiel Spanhemius [†] recte ad incessum insolentem & fastuosum retulerunt. Egregium certe testimonium, non degenerasse a maiorum moribus Hispanos, sed eundem retinere, qui iam olim in ipsis notabatur, incessum. Ex eo vero quid aliud colligas, quam elatiorem animum, & ut eleganter Barclaius [††] loquitur, *in cosburnos ad surgentem*, qualem iam olim veteres in ista gente mirari sunt? Contra in Gallorum motu nihil est affectatum, nihil molestum aut ad ostentationem compositum, sed venusta omnia, & cum quadam naturali elegantia coniuncta. Quæ itidem cum eorum moribus egregie conspirare, nemo non animaduertit. Accedant his Hungari, quorum nobilibus Barclaius [†††] tribuit *incessum ad venustam maiestatem compositum*. At quis ignorat, eosdem reuera esse mentis erethioris & tam generosæ, ut ad magnificentiam facti videantur?

C

(*) Erasm. *Adag. Chilian. II. Centur. II. n. 67. p. 411.*

(**) Iulian. *in Cesaribus p. 311. Opp.* (***) Petr. Cun. *in Opp. p. 438*

[†] Ezech. Spanhem. *in versione Gall. huius satyræ. p. 24.* [††] Jo. Barclai. *in icene anim. Cap. VII. p. 127.* [†††] Idem *cap. VIII. p. 119*

antur? Largiuntur hanc laudem Hungaris, quicumque cum illis versati sunt, nec ipse quidem Barclaius hoc diffitetur, quem ego in describendis gentium moribus principem esse arbitror. Quam ergo integræ gentes indolem suam ac mores incessu proderè videamus: quid prohibet quæso, quo minus idem de singulis hominibus statuamus, quorum inclinationes, seu ex philosophiæ moralis principijs constet, multo facilius, quam integrarum gentium, huiusmodi iudicijs deteguntur?

XI. Denique non parum ponderis habere existimo exempla eorum, qui hanc artem exercuerunt feliciter, & ex incessu non minus, quam aliis signis, latentes hominum inclinationes mira sagacitate indagarunt. Pythagoras, in cuius philosophia nescio quid sublime atque admirandum deprehendere mihi videor, non solebat quemquam ad disciplinam & convictum suum admittere, nisi prius ex vultu totiusque corporis habitu & motu probam eius indolem perspexisset. Testes huius rei habemus A. Gellium (*) & qui accuratissime Pythagoræ res gestas persequutus est, Iamblichum, (***) qui, quibus signis in hoc ingeniorum scrutinio Pythagoras plurimum tribuerit, multis verbis enarrat. Observat enim, cum primum inquisivisse, quo animo quoque affectu parentes & familiares persequuti sint; Deinde notasse eorum risus intempestivos, silentium & sermonis abusum: tum quibus potissimum cupiditatibus indulgerent, quorum consuetudine uterentur, quibus maxime rebus interdium vacarent, quibus item gauderent dolerentque. Quibus præmissis ita pergit Iamblichus:

προθεώρει δὲ καὶ τὸ εἶδος, καὶ τὴν πορείαν, καὶ τὴν ὄλην τῆς σώματος κίνησιν, τοῖς δὲ τῆς φύσεως γνωρίσμασι φυσιογνωμῶν αὐτῆς, σημεῖα τὰ φανερά ἐποίητο τῶν ἀφανῶν ἡθῶν ἐν

(*) A. Gell. Lib. I. Noct. Attic. cap. IX.

(**) Iamblich. in vita Pythagoræ cap. XVII, p. 58. edit. Kusteri.

τῆ ψυχῆ. Inspiciebat & vultum, & incessum, & totius corporis motum, atque ex natiuis faciei lineamentis ipsos ita noscebat, ut manifesta indicia occultis animorum inclinationibus indagandis adhiberet. Repetit rem statim insequente pagina, ac denuo Pythagoram signa petiisse ait ἐκ τῆς μορφῆς το καὶ βαδίσματος, καὶ τῆς ἀδῆς κινήσεως, το καὶ καταστάσεως, ex forma, ingressu, & totius corporis motu & habitu. Quin Porphyrius, (+) qui pari cura Pythagoræ vitam composuit, non solum de eodem Pythagoræ instituto verbis luculentissimis testatur, sed & exemplis quibusdam, præfagia ista haut vana fuisse docet. Narrat enim, Pythagoram, quum Astræum seruulum a Mnesarcho dono accepisset, statim eius indolem ex corporis habitu explorasse, & quandoquidem ex motu & quiete frugi esse illum comperisset, protinus doctrinæ suæ fecisse participem. At Cylonem Crotoniatem, qui clarissimæ huic interesse disciplinæ peroptabat, eodem (++) teste Porphyrio, constanter reiecit, ὁπότερος ἦν, συνιδῶν ἐν τῶν σημείων ἃ διὰ τῆ σφύρατος εἶδηται τῶν προσιόντων, eo, quod ex indiciis, que ex accidentibus corporis captabat, quali esset ingenio, satis perspexerit. Neque fefellit profecto Pythagoram augurium. Astræus enim talis erat reuera, qualem futurum herus iudicauerat. (+++) Cylon vero asperitatem morum, quam e corporis motu collegerat Pythagoras satis prodidit turpissimo facinore, quando paullo post repulsæ contumeliam ulturus, Pythagoræos circiter XL. in Milonis ædibus congregatos mira credulitate exussit, & lapidibus obruit, solo Archippo & Lyfide felici fato elapsis. (*)

C 2

XII Ne

(*) Porphyrius de vita Pythagoræ sect. XIII. p. 16. edit. Kust.

(**) Idem l. c. sect. 54. p. 49. (***) vid. Thom. Stanleii Hist. Philos. Part. VIII. cap. XXI. p. 697.

(+) Porphyr. l. c. Iamblich. cap. XXXV. Diog. Laert. Lib. VIII. segm. 39. p. 520. edit. Menag. Stanlei. l. c. cap. XIX. p. 683.

XII. Ne quis autem existimet, intra solos Pythagoricae schoeæ parietes artem hanc ingenia ex incessu explorandi delituisse: addi possent exempla complura alia, non minus profecto admiranda. Augustus, certe Imperator cum omnibus regnatricis prudentiæ artibus, tum maxime ingenia internoscendi sagacitate excelluit. At quo potissimum signo usus est? Hoc ipso in quo iam versamur. Incessum scilicet curioso spectabat, ex eoque de hominum propensionibus callidissime iudicabat. Cuius rei grande experimentum dedit, in ipso, quem adoptauerat, Tiberio. De huius enim moribus, Suetonio teste, (†) male ominatus est ideo, quod eum *ceruice rigida & obstipa, adductoque fere vultu incedere* animaduerneret. Quam verus autem vates fuerit, euentus docuit, quo comprobatum est, reuera Tiberio arrogantiam illam & vœcordiam infuisse, quam in incessu eius Augustus Pater deprehenderat. Nescio an huc etiam referenda videatur Chrysis illa apud Petronium, (††) quæ de *inertia* sua in dignoscendis moribus magnifice gloriatur, dum viso iutene libidinoso: *Vides me?* inquit, *nec auguria noui, nec mathematicorum calum curare soleo, ex vultibus tamen hominum mores colligo, & cum spantem vidi, quid cogites, scio. Quo enim incessus arte compositus, & ne vestigia quidem pedum extra mensuram aberrantia, nisi quod formam profectuis, ut vendas?* Si vera narravit Petronius, elegantiarum pariter ac nequitiarum arbiter, ac non potius ingenio poetico indulsit, exemplum nobis dedit ancillæ in hac arte excellentissimæ. Sed si maxime per fictionem hæc excogitata dixeris: oportet tamen Petronii ætate hanc physiognomiæ partem etiam vulgo fuisse cognitam, alias τὸ πᾶσι, ad quod in fictionibus maxime respiciendum est, omnium

(†) Sueton. in Tiber. cap. LXXVII. p. 373. edit. Schildii.

(††) Petron. in Satyr. p. 53. edit. P. Lortebii.

um minime obseruasset. Sed ad maioris momenti exempla pergo, in quibus facile eminet illud Gregorii Nazianzeni, viri in ecclesia celeberrimi, & non sacrarum solum sed & humanarum litterarum callentissimi. Hic quantum in hac arte valuerit, vel ex eo apparet, quod adhuc iuuenis de Iuliano Cæsare, æquali & condiscipulo suo, qualis esset futurus, cecinit vt vates. Ipse enim refert, (+) se de eo male ominatum, quum vna Athenis vixissent, eiusque scelera iam tum se multis amicis prædixisse, qui huius rei procul dubio nondum dememinissent. Si quæras, quibus ille signis coniecturam superstruxerit, ipse respondet: εὐδαίμωνος γὰρ ἔδοκει μοι σημεῖον εἶναι χεῖρῶν ἀσχήν ἀπαγῆς, αἶμοι παρδομένοι καὶ ἀνάσηκνήμενοι, ὀφθαλμοὶ σοβάμενοι καὶ περιφερόμενοι, καὶ μανικὸν βλέπων, πόδες ἀσταῖντες καὶ μετακλάζοντες, κ. τ. λ. Neque enim mihi boni quidquam significare videbantur ceruix minime firma, humeri, quos subinde agirabat, & attollebat, oculus vagus & oberrans ac furiosum quiddam intuens, pedes instabiles & titubantes &c. Idem refert, qui vitam Gregorii Nazianzeni conscripsit, alter Gregorius Presbyter, (++) cuius verba, quum elegantiora sint, quam vt hic prætermittenda videantur, semel, id est Latine tantum, adscribam: *Gregorius, inquit, Athenis adhuc agens, cum Iuliano admodum adolescente, nec dum ad imperium euecto, sed ludimagistris operam dante, congressus, qualis futurus esset, amicis tanto ante significauit, subdolum videlicet & impium, & ad omne scelus procliuem eum fore predicens, coniecturam huius rei faciens ex perturbatis oris lineamentis & risu peulanti & sereno aspectu & toto corpore vago temereque subsultante, & progressibus decordia plenis &c.* Hæc ille perspiciens, omnibus

(+) Gregor. Nazianz. orat. IV. in Iulianum Tom. I. operum p. 1. 2.

(++) Gregorius Presbyter in Vita Gregor. Nazianz. ante huius opera p. 12. Conf. Socrat. Libr. III. H. E. Cap. XXIII. p. 198.

fore prædicebat, vt in grauisimum scelus tandem erumperet, atque in apertum prodiret. Non equidem ignoro, quam parum fidei nostris temporibus Patribus iis quidem in rebus, quæ ad Iulianum attinent, haberi soleat. Existimantur enim oblitæ legis, presiorisque iudicii, Iulianum, laudatissimum principem tam indignis modis traduxisse, vt eorum narrationes non possint non a prudentioribus in dubium vocari. Sed esto, Patres nonnunquam præ studio peccasse & in Iulianum fuisse paullo acerbiores, hanc tamen Gregorii Nazianzeni narrationem quo minus reiiciamus, prohibet tot testium, ad quam ipse prouocauit, conscientia, a quibus facile potuisset turpis mendacii argui, nisi verâ ipsisque notissima scripsisset. Quid? quod & Ammiani Marcellini (*) exstet locus, ex quo Iuliano non factam fuisse iniuriam facile apparet. Grauisissimus enim iste historicus, Iuliani formam & habitum corporis descripturus: *Figura, inquit, talis utique erat membrorum, mediocris erat staturæ, capillis, tanquam pexisset, mollibus, hirsuta barba in acutum desinente vestitus, venustate oculorum micantium flagrans, qui mentis eius angustias indicabans, superciliis decoris, & naso rectissimo, ore paullo maiore, labro inferiore diuiso, opima & incurua ceruice, humeris vasis & latis, ab ipso capite vsque ad unguinum summities lineamentorum recta compage.* En hic ἀνοξία ἀπαρχή, ἄμυξ παιδομένως, ὀφθαλμὸν σοβέμενον, id est eosdem, quos Gregorius Nazianzenus in Iuliano notauerat, characteres, quin ne quid dubites de Gregorii præfatio, ipse Ammianus fatetur, ex oculis micantibus *mentis angustias*, id est, vt ipse interpretatur, leuius ingenium eluxisse. Vnde apparet, non i superesse nobis rationes, quibus adducti Gre-

go-

(*) Ammian. Marcellin. *Libr. XXV. Cap. XVI. p. 602. edit. Lou-Grut.*

gorni fidem hac quidem in re in dubium vocemus. Quod si itaque vere a Græcis dictum est: (*)

Bene qui coniciet, vatem hunc perhibeo optimum.

perfecto & diuinum oportet fuisse Gregorium, qui tam mature, quid Iulianus minetur, prædixit, & artem minus fallacem, cuius regulas sequutus tam feliciter diuinavit. Sed addam Gregorio alterum eiusdem dignitatis ac instituti virum, Ambrosium Mediolanensem Episcopum, qui simile quid de se ipso in eleganti, quod de officiis inscripsit, opusculo refert. (**). Ait enim sibi fuisse amicum, qui omni officiorum genere se prosequutus esset: at quum peroptasset sacro ordini adscribi, nunquam eum hoc impetrare a se potuisse; nec alia de causa tulisse repulsam, quam quod incessu parum graui ac composito vteretur. Alterum autem, quem iam ante ei ordini adscriptum inuenerit, non quidem a se potuisse exauctorari, at non passum tamen se vnquam esse, ut sibi in solemnioribus sacris præiret. Eluxisse enim ex eorum incessu, *nescio quam imaginem leuitaris & speciem scurrarum præcurantium*, ex qua non potuerit non male de iis ominari. Ne vero falsum esse hoc suspicione sua Ambrosium existimemus, statim addit, tristem euentum huic præfatio plus quam voluerit, respondiisse, quum vterque ad hæreticos turpiter delapsus desultoria leuitate ab ecclesia recesserit. Et hoc quidem experimento edoctus Ambrosius tantum tribuit incessui, ut scribere non dubitet: (***) *Habitus mentis in corporis statu cernitur: Hinc homo cordis nostri absconditus aut leuior, aut iactantior, aut turbidior aut contra grauior & constantior, & purior & maturior estimatur. Itaque vox quedam est animi corporis motus.*

ve

(*) Cicero Lib. II. de Diuinat. cap. IV p. 196 Tom. IV. opp edit. Guistelm. (**). Ambros. Lib. I. de Officiis cap. XVIII. (***) Ambros. l. c.

ve profecto & dignum Ambrosio iudicium, cui & nos tot conuicti argumentis merito suffragamur.

XIII. Hactenus argumento non vno, indolem hominis ex incessu etiam elucere, demonstrauiamus: proximum est vt sententiam eorum, qui in alia omnia eunt, expendamus. Non defuerunt enim qui totam physionomiam, atque adeo hoc etiam signum artibus variis ac futilibus esse annumerandum contenderent. Iam ex antiquis huic sententiæ fauit Maximus Tyrius (*), qui vbi obiter meminit Zopyri physionomonis de Socratis indole ex signis naturalibus iudicantis, non obscure totam physionomiam sibi rem vanam atque anilem videri, docuit. In quo sane ab ipso Socrate longissime discedit, quippe qui, audito Zopyri de se iudicio, adeo non artem omnem explosit, vt potius vera esse, quæ Zopyrus de se coniecisset, ingenuè fassus sit. (**) Nihilominus elegantem istum philosophum sequutus est Ioannes Franc. Picus Mirandulanus, (***) qui cum omnes artes diuinatorices non sine fale exagitat, tum physionomiam quoque non minus quam astrologiam apotelesmaticam, chiromantiam, aut quamcunque huius generis aliam, vanam ac fallacem esse arbitratur. Quod si verum est atque æquum iudicium: male profecto nobis perierunt horæ, quas in conscribenda hac dissertatione collocauimus, quum incessum ad signum *Φυσιογνωμονία* pertinere vltro fateamur. Quamobrem e re erit, vt eorum dicta expendamus paullo accuratius, & quid illis ponderis insit, paucis consideremus.

XIV. Equidem si recte calculum posueris, vnicum niuenis vtriusque argumentum, vnicum telum, quod physionomonibus minantur. Supponunt enim, nihil in-
ter

(*) Maxim. Tyr. *Dissertat. XV. p. 148. edit. Dan. Heinsii.*

(**) *Vid. Cicer. de fato cap. V. p. 213. Euseb. Lib. VI. præp. Euang. cap. IX.* (***) Io. Franc. Picus Mirand. *Lib. VI. de rerum prænot. p. 602. Tom. II. Operam.*

ter mentem & corpus intercedere commercii, ex quo deinde ulterius colligunt, male ratiocinari physiognomones, qui ex corporis forma & motu de animi propensionibus iudicent. Satis clare hoc πρώτον ψεύδος prodidit Maximus Tyrius in laudata paullo ante Dissertatione. Exposita enim nota illa de Zopyro historia, statim hæc subnectit: *Μαυρίαν ἀραφῆν. Τίς γὰρ ἐπιμύθια πρὸς ὁμοίωτα τῆς ψυχῆς & σώματος; Incerta profecto divinatio.* *Quid enim cum anima commune habet corpus?* Eadem est Comitis Mirandulani hypothesis, qui proinde physiognomones accusat, quod posthabitis rectæ ratiocinationis legibus a specie ad genus, & a genere ad certam quamdam speciem affirmatiuum dicant argumentum. En eius verba: *Non secus, inquit, aberrat, qui de corporis complexionem ad mores ratiocinetur, quam qui a corpore ad animal, ab animali ad hominem recte se argumentari putaret.* *Piaculum hoc in arte dialectica ponitur maximum, si in affirmationibus a superiori, ve quum, ad inferius adfirmando ascendunt, verbi causa, hoc est corpus, ergo hoc est animal, hoc est animal, igitur homo.* Quid his verbis sibi velit Mirandulanus, non obscurum est. A corporis scilicet habitu ad hominis propensionem nullam esse consequentiam arbitratur, ideo, quod mentis cum corpore nullum sit commercium. Sed non ferunt nostræ rationes, ut viro doctissimo hac quidem in re assentiamur. Experientia enim docet, arctissimum esse foedus inter corpus & animam, & societatem tam amicam, ut certos motus corporis certi motus mentis & vice versa hos illi consequantur. Corpore bene adfecto mens incredibilem voluptatis sensum capit. Eodem morbis languente vel ebrietate obruto mens quoque languet & obruitur, nec vlla officii sui parte rite defungitur. Vicis im mente intabunda, corpus vna afficitur. Explicatur frons, omnesque corporis partes veluti reuiuifcere & gestire videntur.

D *At*

At eadem, si metu, tristitia, desperatione alioque molestio-
re affectu turbetur, corpus quoque in doloris istius socie-
tatem rapit, adeo vt istum animi mœrorem nonnunquam
tabes in corpore, canities capillorum, aut ipsa mors con-
sequatur. Notum est curiosum Sanctorii, Medici Pata-
vini experimentum, quo vnum eundemque hominem pro
varia mentis dispositione modo grauiorem modo leuiorem
deprehendit, grauiorem puta & ponderosorem, quoties ve-
hementiore tristitia angeretur, at leuiorem vicissim, si quan-
do frons exporrecta lætitiã quandã ac hilaritatem præ-
se ferret. Cuius rei profecto non alia suppetit ratio, quam
mutuum corporis & animi commercium, quo fit, vt men-
te tristitia vacua, corpus felicius perspiret, eadem autem
mœrore turbata, transpiratio fit impeditior. Omitto hu-
ius generis alia, quum integer Galeni (*) libellus hoc de
fœdere conscriptus & tota de temperamentis doctrina
rem extra omnem dubitationis aleam collocare videatur.
Quare nemo non videt, iniuriam fieri physiognomonibus
a Mirandulano, tam ridicula argumentandi ratione illis tri-
buta. Tantum enim abest, vt a specie ad genus, aut ab
hoc ad certam speciem inepte ratiocinentur, vt potius ar-
gumentatio eorum procedat ab effectu ad causam, ceu ini-
tio huius capituli demonstratum est.

XV. Hęc vero de incessu generatim dicta sufficiant.
Quum enim, considerata eius natura, illum omnino esse ani-
mi indicem argumentis ac exemplis luculentissimis demon-
stratum, prætereaque Maximi Tyrii & Io. Franc. Pici
Mirandulani obiectionibus pro virili satisfactum sit: reli-
quum est, vt ad ipsas artis regulas proferendas atque ex-
emplis illustrandas progrediamur.

CAP.

(*) Videatur Galeni opusculum, quod mores animi temperamentum cor-
poris sequantur, Tom. V. Op. p. 444. edit. Parisiens.

CAP. II.
DE
VARIIS INCEDENDI FORMIS ET SI-
GNIS PROPENSIONVM HYMANARVM
INDE CAPIENDIS.

Σύνοψις.

I. Hominum, si ad mores respicias, quatuor potissimum genera sunt.
II. Quadripartita ista hominum distributio a quatuor temperamen-
tis dependet. III. Temperamenta unde nascantur? & quam con-
nexionem habeant cum moribus? IV. Eorum mixtura, & propensio-
nes inde emergentes. V. VI. Canones generales de incessu singulis
temperamentis conueniente. VII. Quid praefer has regulas funda-
mentales in diiudicatione morum obseruandum sit? VIII. Incessu ma-
xime se prodit ambitio, qua quotuplex sit? IX. Canon. 1. de Incessu
STOLIDE AMBITIOSORVM & PAEDANTARVM. X. Ca-
non. 2. de incessu THRASONVM. XI. Canon 3. de incessu PRV-
DENTIAE & FORTITVDINIS gloriam affectantium. XII. Ca-
non. 4. de incessu hominum ambitione PHARIS AICA purgidorum.
XIII. Canon. 5. de incessu LASCIVORVM. XIV. Canon. 6. de in-
cessu VOLVPTATI AMICAE deditorum. XV. Canon. 7. de in-
cessu AVARORVM & SORDIDORVM. XVI. Canon. 8. de inces-
su hominum VAECORDIVM. Canon. 9. de incessu SIMVLATO-
RVM & CRVDELIVM. Canon 10. de incessu PERRIDORVM &
INQUIETORVM. XVII. Incessus hominum VIRTUTE vera pra-
dicorum. XVIII. Conclusio Capituli.

I.
Defuncti iam tandem tractatione generali, ad specia-
lem nos accingimus, in qua ita verfabimur, vt ia-
ctis solidioribus fundamentis, eas, qua certiores
nobis videntur regulas subiiciamus, easdemque
peti-

D 2

petitis ex historia & antiquitate exemplis ac testimoniis hinc inde illustremus. Ac primo quidem, ut hinc potissimum ordiamur, omnes, qui in hac rerum vniuersitate viuunt, mortales, si mores ac inclinationes eorum spectes, quatuor potissimum generum esse, ipsa demonstrat experientia. In vulgus notum est, alios esse alacriores, ipsoque gestu & adspectu hilares, futuri securos, & commoditarum huius vitæ amantissimos: alios paullo ferociores, sui item plenos, moræ quidem & otii impatientes, sed tamen grauitatis studiosissimos, ad audaciam denique & iracundiam natura procliuēs: alios porro meticulosos, suspicaces, tristiores & cum sollicitudine quadam rerum suarum satagentes. Postremo alios ignaues, tardos, somnolentos, abiectos, & non modo laborum sed & voluptatum ob naturale quoddam tædium vix patientes, tales denique, qualem se esse profiteatur ille apud Terentium Menedemus: (*)

*In me quiduis harum rerum conuenit,
 Quæ sunt dicta in stultum, caudex, stipes, asinus, plumbeus.*

Hanc inquam quadripartitam hominum distributionem vnusquisque ad res humanas paullo attentior facili negotio deprehendet. Quamuis enim vna harum propensionum non apud omnes in excellentiore aliquo gradu reperiat̃ur: id tamen certum est, singulos homines ad aliquam istarum speciem magis, quam ad reliquas, esse procliuēs. Quo factum est, ut iam inde ab antiquissimis temporibus philosophi quadruplex hoc hominum discrimen obseruauerint, nullaque rēne fuerit secta philosophorum, in qua non quædam saltem occurrant doctrinæ istius vestigia. (**)

II. Iam

(*) Terent. Heautont. Act. V. Scen. 4. v. 3. f. q.

(**) Vide Io. Franc. Buddei Dissert. de temperamentis, ubi historia huius doctrine per omnes philosophorum sectas deducitur.

II. Jam si itaque porro diquiramus, quanam causa sit istius propensionum differentia: non temere semper atheni sumus iis, qui totidem agnoscunt humani corporis temperamenta, iisque propensiones ad certas quasdam species determinari docent. Quamvis enim adeo abhorreamus ab eorum sententia, qui per solam corporis constitutionem, vitiorem labem in animum derivari existimant, (*) vt potius proclivitatem quandam ad peccatum summamque corruptionem humanæ menti naturæ inesse, certissime nobis persuadeamus: ad innatum tamen istud mortalibus malum partim corroborandum partim modificandum determinandumque quadruplicem istam corporis constitutionem plurimum conferre, merito arbitramur. Id quod vel ex eo liquido constat, quod plerumque corpus paulo laucius enatritum, mentem magis ad voluptatem percellit, quam quod cœna Cynica contentum esse cogitur. Inde vero ita colligimus: Quod si corporis aliquamdiu vberius passî ea vis est, vt ad certam quandam propensionem animum impellat: quanto magis oportet mentem ad eandem propensionem incitari, si cui corpus saginatum & succi plenum natura contigerit? Et quum porro parium eadem sit ratio: quis tandem dubitet, quin mens reliquis etiam humani corporis temperaturis ad certas propensiones determinetur? Atque eatenus verum existimamus, id quod inculcat Plutarchus (**) quod corporis temperamenta appetitus certos & accendant & alant.

D 3

III. Sed

(*) Fuit hæc plurimorum philosophorum sententia. Ipsos Iudeos ab hoc errore non esse immunes, docet Campegi Virringa in Obs. Sacris Libr. III. cap. VII. IX. De Platonicijs videatur Marfilii F. ini Commentarius super Platonis conuiu orat. IV. cap. IV. De Stoicis I. Lips. Phylolog. Stoic. Lib. I. Dissert. XIV. XV. Io. Franc. Budd, D. Jert. III. de præcipuis Stoicorum erroribus. §. IV.

(**) Plutarch. Quæst. Natur. Tom. II. Opp. p. 928.

III. Sed vt consideremus tandem, quibus fundamentis tota hæc de temperamentis doctrina innitatur: missa merito facimus, quæ ab Aristotele, Galeno eorumque sectatoribus hac de re fufius disputantur, (*) & rem ipsam potius sine ambagibus aggredimur. Obseruatum nimirum est viris eruditione claris, temperamentorum differentiam a sanguinis & succorum in eo natura & motu, tum a vasorum totiusque corporis constitutione esse deriuandam. Nam ad sanguinem quod attinet, constat, illum in varias particulas resolui. Est in eo serum, sunt deinde particule crassiores & terrestres, sunt oleaginosæ & inflammabiles & aliæ denique salinæ (***) eæque omnes tam diuersa ratione ac proportione inter se mixtæ sunt, vt alii homines his, alii aliis particulis copiosioribus præditi sint. Vasa deinde si consideres, ista vel ampliora vel contractiora deprehendes, quibus & mediocria, si visum fuerit, addi possunt. Tandem si etiam corpus contemplantur, aliis porosum & transpirationi magis aptum, aliis strictius textum natura contigisse, ipsa quemuis docet experientia. His ergo obseruatis, non difficile erit de singulis temperamentis paullo accuratius, quam vulgo fieri solet, iudicare. Sanguineis proinde sanguis est salinis abundans particulis, & ob earum puritatem natiuumque calorem perquam fluidus, aut potius, quum nullis impedimentis intercipiatur, rapidissimus: vasa præterea exiliora quidem, sed patentia tamen & facile peruia: totum denique corpus porosum, & admittendis humorum meatibus aptissimum. Ex quibus consequitur, vt illis motus sanguinis sit liber & expeditus, impulsus mediocris & sufficiens, & mens ipsa tam præclaro instructa domicilio, ruina aque eius non facile metuens, secura semper
hila-

(*) Vid. laudari Io. Franc. Buddei *Dissert. de Temperamentis. n. XXXIX. seqq. p. 30. seq.* Scipion. Claramont. *Libr. I. cap. VI.*

(**) Vid. Rph. Boyle in *Apparatu ad historiam sanguinis.*

hilaritati indulgeat. Atque inde patet ratio, qui fiat, vt huius temperaturs homines ad voluptates fiat natura proclives, vt in rebus secundis spem facile concipiant, in aduersis & difficilibus angantur & trepident, vt curiosa magis quam vtilia confectentur, vt denique commoditatum & otii amantes genio indulgeant, & tædiosi non minus otii, quam laboris molestioris sint impatientissimi. Omnes enim hi mores proficiscuntur ex mente secura & hilari, quæ facile & æqualem in corpore motum animaduertens, omnia sibi secura, prona ac facilia fingit, & nunquam fere male ominatur. In biliosis contra aliter res comparata est. Sanguine enim hi gaudent, particulis oleaginosi & inflammabilibus reposito, atque hinc tenui & volatili magis quam fluido. Deinde vasa iis sunt capiora, quam sanguineis, licet corporis textura his quam illis sit strictior. Quum itaque humorum motus satis recte procedat, & meatuum qualemcunque angustiam sanguinis tenuitas, & vegetior, qui in cholericis observatur, impulsus facile superet: consequens est, vt mens eiusmodi inhabitans domicilium sibi placeat, seipsam veluti admiretur, & nulla re minus quam metu angatur. Quapropter minime mirandum, quod biliosi sint feueri & contemptis contra fortunam spei insistant; quod quietis impatientes pro viuida indole semper aliquid moliantur, & in ipso labore quarant requiem; quod denique omnem sui contemptum ægre ferant, rebusque aduersis ad iracundiam magis quam desperationem percellantur. Non alii enim mores possunt ab animo, qualem supposuimus, id est, audace & sui admiratione pleno expectari. Alia porro illorum est ratio, in quibus atra bilis abundat, & quos ideo Melancholicorum nomine venire scimus. Totus horum sanguis particulis terrestribus refertus, atque hinc, quod consequi necesse est, crassior & spissior est, id quod

1016

tan-

tanto illis accidit molestius, quanto angustiores in strictiore corporis textura sunt meatus, quos sanguinem spissitudine sua iam sic satis impeditum subire oportet. Hinc nihil profecto esset eiusmodi hominibus infelicius, nisi natura consultrix utilitatumque prouida tam impeditum sanguinis motum, non quidem præcipiti (ex quo obstipatio metuenda esset) sed forti tamen validoque impulsu adiuuisset. Ita enim fit, vt spissus humor in arctiores vias mediocri quodam impetu impulsus iter facilius absoluat, quam eius crassities concedere videbatur. Veruntamen quum hæc constitutio corporis ita sit comparata, vt sanguis etiam sic satis difficulter procedat, mentem tam quasi & lapsabundo corpori inhabitantem semper oportet esse tristiorem, suspicacem, meticulosam suisque rebus maxime diffidentem. Atque hinc omnes melancholicorum characteres facili negotio explicantur, in promptuque causa est, cur raro explicent frontem, cur nec præsentibus fidant, nec futuri securi sint, cur habendi cupiditate angantur perpetuo, & quanto plura possident, tanto plura semper concupiscant, cur porro, quoties alios successibus felicibus frui intelligunt, inuidia aestuent: cur denique magna sedulitate & cura rerum suarum satagent, & a fortuna in calamitates coniecti despondeant animum, & a spe omni deturbentur? Vix enim aliter affecta esse potest mens, ob ruinosi corporis commercium perpetuo formidini atque anxietati adstricta. Reliquum est, vt de quarto etiam temperamento nonnulla addimus, quod Phlegmaticum vocari solet. Abundat in eiusmodi hominibus præ reliquis sanguinis particulis serum, quod totam illius massam diluatiorem reddit, & satis fluidam. Sed & vas ram capacitas totiusque corporis textura laxior est, & non parum porosa ac impulsus tanto debilior & vitiosior. Quo fit, vt quum motus sanguinis facilis quidem sit, sed ob debilem impulsu non admodum celer mens tali corpore

pore circumdata nec metuat vehementer, nec anxie speret, sed mira *ad dia Cogita* in rebus omnibus versetur, nulloque vel voluptatis vel doloris sensu tangatur. Et hinc facile patet, phlegmaticorum indolem neque virtutis, neque magnorum scelerum esse, capacem, quamvis ob patientiam atque abstinentiam virtutis quandam speciem præ se ferre videantur. Quin constat simul, temperamentum phlegmaticum non tam ad mores certos mentem impellere, quam ignavia ac torpore reliquas inclinationes impedire.

IV. Hæc sunt, quæ de temperamentis præmittenda diximus. Iam & hoc adiicimus, quod dudum ab aliis observatum est, neminem mortalium vnico eoque solo temperamento gaudere, sed singulos omnia hætenus enumerata, licet diuerso admodum modo, pro mixturæ & graduum diuersitate participare. Quum enim fieri non possit, vt vllius hominis sanguis solis particulis terrestribus, aut salinis aut oleaginosus, aut mero phlegmate constet, sed omnes sanguinem habeant, ex quadruplici ista materia, diuersa ratione ac proportione compositum: facile patet, ipsorum etiam temperamentorum multiplicem in hominibus esse mixturam, ita vt vnum quidem plerumque dominetur, sed reliqua tamen etiam vel maiore vel minore gradu adsint, & primum illud vel moderentur, vel data occasione, quominus se possit exferere, impediunt. Quandoquidem vero mixtura ista tam est varia, vt pæne infinitæ hominum species inde nascantur, idemque hic pæne contingit, quod solet in coloribus diuersa ratione mixtis: (*) danda omnino videatur opera, vt multiplices istæ hominum temperaturæ ad summa quædam genera reuocentur. Consideratis itaque rebus omnibus, quæ huc facerè videntur, rationibusque subductis, hanc feci summam cogitationum mearum,

E
rum,

(*) Christ. Thomæ, Viri celeberrimi *Praxis Ethicæ, Cap. XII, n. 1. 2. & 308. seq.*

rum, sex potissimum esse temperamentorum mixturas primarias, ad quas reliquæ omnes commode referantur. Primo enim si temperamento cholericum primum, sanguineo proximum, ac postremum denique locum melancholico concedas, habebis homines amabiles & gratiosos, miraque virtutis specie fallentes, siquidem omnium sane temperamentorum vitia ad quandam moderationem adducuntur, adeo, ut nullum sane excedere aut incurrere in hominum oculos videatur. Taciturni erunt eiusmodi homines, sed non inepte: dissimulatores, sed cum quadam calliditate: humani, sed non omnibus promiscue obuii: laborum patientes, existimationis & decori sine affectatione observantes, graues, in tempore magnifici, nec tamen profusi. Sindeinde eidem cholericum primum, melancholico secundum, ac sanguineo tertium locum concedas, homines reperies, qui non tam amore, quam reuerentia quadam digni videntur. Erunt enim circumspecti & alacres, sed simul suspicaces, & simulatores ad admirationem vsque maximi: affabiles, sed cum maxima cautione: magnifici, si existimatio in eo vertitur, ast ceteroquin tanto pecuniarum parciores: in secunda fortuna ambitiosi, in aduersa cum quadam magnanimitate comes & submissiores: nec iniuriarum patientes, nec vindictæ cupiditate cum furore flagrantes, & sic ad rancorem potius quam ad exandescentiam proclives: porro continentis & frugales, nec tamen *μισογύνατοι* aut fordidis; laborum sine anxia cura ac sollicitudine patientes; denique sui spe commodi erga alios officiosi. Tertio si temperamenta eo ordine disposita sint, ut principem locum sanguineum, proximum cholericum, ac melancholicum denique postremum teneat: nouum inde nascitur genus hominum apertorum & minus simulantium, nec tamen omnia sine iudicio effutientium, pronorum item ad largitionem, nec tamen prodigorum: porro humanorum, & sine existimationis suæ periculo submissorum;

forum: nec audacium admodum, nec meticolosorum, sed spes suas ambitione donantium: contemptorum iniuriarum, ac omnium voluptatum cum quadam cura τὰ πρῶτα cupidissimorum: humanorum denique, hilarium, & ut paucis dicam, in omni vitæ genere elegantissimorum. Quarto si sanguineum temperamentum regnet, melancholico proximum ac cholericum postremum tenente locum, homines inde nascentur mirabiles ac prope ridiculi. Habebis loquaculos & incautos nugatores: profusos in omnes, easque turpissimas vilissimasque libidines, & tamen simul ad rem attentissimos; in sereniore fortuna ostentatores grandiloquos & pane intolerabiles, in aduersa timidos ac pusillanimes: elegantiae sine iudicio amantes, & hinc simul in omni vitæ genere spurcos & sordidos: laborum vtilium incapaces, ardeliones denique, obscenos, ad exandescentiam potius quam vtionem proclives, & hoc quidem tanto minus, quanto profundius temperamentum cholericum subsidit. Quinto si cogites de hominibus, in quibus a temperamento melancholico cholericum, & ab hoc sanguineum superatur, esse illos intelliges simulatores, sed simul comes: parcos, si sibi viuunt, sin veluti foras prominent, lautos & pecuniarum contentores: porro assentatores, iracundos, insidiosos: voluptatum parum studiosos, at tanto laborum amantiore: denique parum officiosos, nisi cum commodum maximum leuiore iactura redimunt. Postremo, si temperamentum melancholicum primum, sanguineum secundum, cholericum tertium locum obtineat, homines videbis eiusdem fere generis, quales paullo ante quarto loco descripsimus, id modo si obserues, quod minus loquaces at tanto mendaciores, minus iactantes, at tanto timidiore, minus lasciuu at tanto parciore, minus elegantiae amantes at tanto munditiei studiosiore, minus obsceni, at tanto ineptiore, minus denique otio dediti, at tanto tardiores sint quam illi, de quibus supra diximus. Hæ sunt potis-

tiffima temperamentorum & efflorescentium inde propensionum mixtura. Phlegmatici enim vel ideo nullam rationem habuimus, quod non tam singularem propensionem, quam torporem quandam inducit, & reliquis propensiones veluti extinguit. Soli sanguineo si misceatur phlegma paullo copiosius, id veluti singulare habere videtur, quod procliuatatem in voluptates non tam extinguat, quam augeat, adeo ut eiusmodi homines impurissimis conflagent libidinibus & veluti omnem exuisse pudorem videantur, ceu ex Caligulae, Heliogabali, Wenceslai Imperatorum aliorumque exemplis constat, quorum indoli hanc temperamentorum mixturam esse conuenientissimam arbitramur.

V. His ergo de temperamentis, eorumque mixtura praemissis, ad incessum redeundum, & quantum eius ex temperamentis sequantur differentiae, exponendum paullo accuratius. Quum enim haecenus, sanguinis motum in aliis temperamentis tardiolem & difficiliorem, in aliis esse expeditiorem, obseruatum sit: non potest non ob rationes superiore capite explicatas, ipse etiam incessus pro temperamentorum ratione vel concitator esse, vel tardior & molestior. Quoniam itaque cholericis motu sanguinis vegeto potius quam praecipiti gaudent, *incessum quoque eorum oportet esse tardiolem & ad grauitatem compositum.* Sanguineorum motus quum facilis sit, & nullatenus molestus, *incessum quoque eorum mollem, agilem, liberum & nimis quam Cholericorum grauem esse debere,* constat. Melancholicorum contra motum molestum esse & difficilem obseruauimus: quid mirum, si & *incessus eorum sit molestior, difficilior, omnisque elegantiae expers, ob uehementem tamen impulsu non adeo lentus.* Phlegmaticos denique *reperere notius, quam progredi, & summa cum difficultate incedere oportere,* ex rationibus ante dictis, totaque eorum temperatura euidenter elucet. Quae omnia clara sunt, ut arbi-

arbitror & perspicua, & non modo ipsa experientia egregie confirmantur, sed & facillime cum aliorum, qui de incessu commentati sunt, hypothesibus possunt conciliari. Ut enim rem vno atque altero exemplo ostendam: notissima est physiognomonum regula: (*) *Qui brevis & tardus gressus sunt, non perfectius & segrivius molesti sunt.* Recte. Indicium enim hoc est temperamenti phlegmatici, ad segriviam & torporem inducendum natura comparati. Iidem iactant canonem: *Cuius passus sunt lati & tardi, prosperabuntur in omnibus factis suis.* Nec id quidem male. Est enim hoc signum temperamenti Cholericum, rebus maximis molientis aptissimi. Porro & hoc eorundem est scitum: *Qui brevis & celeris est ingressus, molestus est & non perfectissimus.* Recte & hoc. Habes enim characterem Melancholicorum, qui, quum semper moveant, promouent nihil, laboriosi magis quam in elaborando felices. Et hinc Adamantius (**) ad auaritiam hoc signum retulit, dum ait: *ὁ δὲ ταχὺ μὲν, μικρὰ δὲ βάλων, φιλονεικῆς, κερδαλεὺς, ἀλλὰ δὲ εἰς ἀκερὸν ἦκων.* *Qui velociter & breuiter incedit, lucri cupidus, improbus & ad summam inuidus est.* Eodem modo & alia se habent, quæ a physiognomonibus vulgo circumferuntur. Quamuis enim illi alia sequantur principia, regulæ tamen ipsæ facile cum nostris possent conciliari, si id nunc ageremus.

VI. Enimvero non modo ex principiis physicis quadruplex hæc incessus differentia sequi videtur, verum etiam ex ipsis propensionibus primariis, quas cum temperamenti esse coniunctas, philosophia moralis docet. Primaria cholericorum inclinatio est ambitio. Qui vero hac gloriæ atque honorum siti ad-

E 3

urun-

*) Io. Bapt. Porta in *Physogn.* p. 266. Scipio Claramonti. Lib. VIII. cap. IV. p. 489.

**) Adamantius in *Physogn.* Cap. XXVI. p. 217.

uruntur, si nihil faciunt reliqui, ut auctoritatis & prudentiae laudem sibi concilient. Hinc sicuti ab omni leuitate, ita & ab incessu celeri & incitato abhorrent, & gressus omnes ad grauitatem quandam componunt. (*) Sanguinei ad voluptates animum adiciunt. At vero voluptuosi, quum nullius rei minus, quam morae, patientes sint, praetereaque inconstantes & hilares: incessum quoque hisce eorum moribus oportet esse conuenientem, id est mollem, celerem, inconstantem, talem denique, qualem supra descripsimus. Melancholiae indiuiduus comes auaritia est. Hac vero inexplibili opum accumulandarum auditate quicumque laborant, decorum omnium minime curant, & quum in rebus omnibus mira eorum eluceat lucri cupiditas, & tamen iudicio & ingenio destitutis male ipsis pleraque procedant, festinantes fere nihil agunt. Hinc denuo in medio posita est ratio, quamobrem in ipsis incessum difficilem, molestum, incompositum & praecipitem notauerimus. Phlegma torporem & somnolentiam inducit propemodum inexpugnabilem, & sic reliquis temperamentis obicem potius ponit, quam ut inclinationem singularem producat. Hinc magnus horum hominum torpor, magna socordia & somnolentia. Nec mirum profecto, si & incessus eorum lentus dicatur, & talis qualem in aduocatis suis miratur apud Plautum (**). Agorastocles adolescens, quos vocat

*homines spiffgradissimos,
Tardiores multo, quam corbinae sint in tranquillo mari,
& pergens in eorum criminatione:*

*Nec quidquam mihi vos patronos elegi loripedes tardis-
simos,*

*Qui si iuri hodie estis ite, aut ite hinc in malam crucem
Nam iste quidem gradus secretus est cribro pollinario.*

Vide-

*) Vid. Budd, *Elem. philos. moral. cap. V. §. XXIII. p. 165.*

**) Vid. Plautum in *Poenulo Act. III. Scen. I. v. 1. seq.*

Videtur quidem Plautus notare homines triuiali fastu turgentibus: Sed nescio an facetius quisquam describere possit incessum phlegmaticorum, quos reperere potius quam progredi supra diximus.

VII. Iactis igitur his tractationis nostræ fundamentis, regulæ speciales, vulgaribus multo certiores facile possunt superstrui. Id vero antequam experiamur, hoc obseruari velim, coniungendas esse cum his hypothesibus obseruationes in vita communi obuias. Ars enim Semeiotica, seu aliorum mores ex certis signis, quo etiam incessus pertinet, cognoscendi, non solum ex ratiocinatione, sed & ex diuturna obseruatione maxime efflorescit. Quamuis enim vel sola ratiocinatione intelligere possimus, tardusne an celer, grauis an incompositus incessus huic vel illi temperamento conueniat: tamen si de gestibus corporisque habitu, qui ad incessum grauem, incompositum, moderatum, lentum, breuem, longum & sic porro requiritur, quæstio sit: tantum abest, ut sola sufficiat ratiocinatio, ut opus sit attenta plurimum sensuum obseruatione, quæ regulas ratiocinatione constitutas suppleat, confirmet & clariores reddat. Et hæc attenta plurimum sensuum obseruatio maximum quoque in diiudicando incessu, cum temperamentis mixtis coniuncto, momentum habet. Tametsi enim ex comparatione quatuor fundamentorum, quæ §. V. iecimus, quadantenus constare possit, qualis emergere debeat ex ista temperamentorum mixtura incedendi ratio: obscuræ tamen manebunt regulæ, nisi diligens obseruatio gestuum, omniumque in vniuerso corpore motuum accesserit. Vnde hic maxime valet, quod de signis morum e facie humana petendis præcipit Vir illustris, Christ. Thomafius (*) *Aeque ratiocinatione aut certe attenta obseruatione*

*) Christ. Thomafius in *Fundamentis Iur. Nat. & Gent. Lib. I. cap. I. n. 114. p. 37.*

tionem plurium sensuum opus est in cognoscendis facerem
(adde & in celsius) signis plerorumque hominum, in quibus
non una aliqua passio præ reliquis dominatur, quia
intellectus noster habet congenitas quidem notitias passio-
num singularium dominantium, non vero mixtarum. Ma-
neat ergo hoc fixum ac certum, in cognoscendis distincte
incedendi formis, ratiocinationem non tantum, sed & at-
tentam plurium sensuum observationem utramque face-
re paginam, atque ex hac illam hinc inde supplendam il-
lustrandam que esse.

VIII. Iam demum ad ipsos, quos reliquis certiores
arbitramur, canones progredimur; & ut ordinis nobis con-
stet ratio, a temperamento cholericis, id est, signis ambitio-
nis capimus primordia. Hoc vitium, prout aliis tempe-
ratum est propensionibus, varias induere formas, omnes,
qui mores hominum paulo attentius contemplantur, non
inuiti fatebuntur. Attamen si recte posueris calculum, ad
tria summa genera omnes referri posse intelliges. Est e-
nim ambitio alia *stulta & ridicula*, alia *bruta & thraſonica*,
alia *speciosa*. *Stultam & ridiculam* vocamus, quæ prærogati-
uam affectat in rebus nihili & futilibus: *Thraſonicam*, qua
quis præferendum se aliis existimat ob actiones in se vitio-
sas & turpes: *Speciosam* denique, qua quis ob singulares a-
nimi aut corporis dotes palmam sibi, contemptis aliis, depo-
scit. Luculentissimum stultæ ambitionis exemplum ab e-
legantissimo Iano Nicio Erythraeo (*) memoriæ proditum
legimus in Belmontis Cagnoli vita, inter cuius stulta ac ri-
dicule gesta, qualia de eo multa narrantur, non infima sunt,
quæ Erythraeus his verbis refert: *Primum in Heroico car-
mine multis partibus se Torquato Tasso, (quis vero tanto
inter Poetas nomini non assurgit!) superiorem fingebat, ac
propterea multos, ex sua Aquileia capta soloque æquata, rhyth-
mos, cæcis inclusos versibus selegerat, ac seorsim a ceteris*
una

*) Vid. Pinacoth. I. II. 8. p. 22.

una cum totidem Torquati Tassi eiusdem fere argumenti
 versibus edendos curauerat; ut fieri iudicium posset, quan-
 tum ipse illi prestatum. Deinde homo gloriarum plenissi-
 mus sibi persuadebat, in toto orbe terrarum celebratum fu-
 rum nomen esse; ac se literatus quispiam ipsi aduenienti con-
 tinuo non asserraxisset, elatus iracundia huius hominem verbis
 accipiebat: *Itane? Abbas Cagnolus, euerse Aquileie, &
 tantorum carminum auctor tuam potuit notitiam effagere?
 non sit verisimile.* Et quo tempore Cardinalis a Balneo au-
 le ludus erat, cum die quodam in Humoristarum cotum se
 intulisset, & amatoria quedam carmina ab alio, ut ipse dice-
 bat, confecta, qui in eius disciplina educatus esset, senex candi-
 dissimus recitasset, omnium in se risus excitauit. Quamobrem
 ille, inflammatus ira: *Quid ridetis, inquit, insani? ego sum il-
 le Abbas Cagnolus, omnium, qui sunt ex hoc numero, multo
 antiquissimus, qui quo ex dirute Aquileie poemate, tam
 mihi gloriam famamque collegi, ut nullus in terra uiuat, cu-
 ius nomen sit apud omnes illustrius & clarius.* Hæc Ery-
 threus, qui & hoc addit, hominem ridiculo sui amore in-
 sanientem, amplissimorum honorum spe animo concepta,
 ex pedisse quis aliisque ini subfelliis uiris & Gnathonibus
 numerosam sibi familiam elegisse, & illum domus suæ præ-
 fectum, illum sibi cubicularium, illum pincernam, illum
 conuiuii magistrum constituisse. Ridiculum profecto ca-
 put, & quod vix denis Anticyris deteriffes: Sed nescio
 an non illud infania superauerit alterum, Iacobus puta Cla-
 uerius, (*) quem idem Auctor perhibet, a pueris ex schola
 redeuntibus, blanditijs, laudibus & in glauide melle condita
 verficulos quosdam de laudibus suis scriptos extorfisse,
 coniunctim deinde ab ipso editos duobus voluminibus.
 Qui rebus eiusmodi futilibus se efferunt, quis tandem non
 ineptissime ambitiosos dixerit? Et in hoc numero esse
 merito dixeris totum illud genus mortalium, qui

F

ren-

*) Vid. Eiusd. Pinacoth, I. n. 3. p.

rentius, esse primos se omnium rerum volunt, nec sunt, qui si
 ultra triuivm sapiunt, iucundissimo hoc imaginationis errore
 delusi statuas aureas & tantum non supplicationes ad omnia
 Deorum pulvinaria sibi deprecant, qui denique laudes ipsi
 suas pleno ore buccinant, si nomen suum e prelo aliquando
 exiisse meminerint. Quin & illud ipsum vitium, quod
 nouo Pedantismi nomine (*) percreebuit, reuera esse ridiculæ
 huius ac desipientis ambitionis speciem, res ipsa docet, & tra-
 dita a tot viris doctissimis definitio. Quamuis enim hoc
 hominum genus ab omnibus ob vitæ fordes, quibus ple-
 rumque indulgent, exhibetur, & in tritarum vocum, ob-
 scurarumque distinctionum & abstractionum inuestigatio-
 ne somnum plerumque vigilasque reponat; tamen ineptas
 hæc tricas, ad sterquilinum iure damnandas, pretiosarum
 gemmarum instar venum exponit, & non nisi magnifice de-
 ris loquitur; quin maiestatem læsam existimat, si quis pa-
 rum honorifice de eorum stultitia sentiat. Quis risum ve-
 ro teneat, si viderit homines tam nullius momenti rebus
 gloriantes. Sanos ne putemus, qui hoc morbo laborant?
 Minime. Hæc enim talia

Non sani esse hominis non sanus iure Orestes.

Quare æquo animo ferent omnes magniloqui pedantæ,
 si eos ridiculæ ambitionis insimulauerimus. Ad Thrafo-
 nicam & brutam ambitionem quod attinet, diximus eam
 ob actiones natura sua vitiosas & turpes, prærogatiuam
 affectare. Et talium quidem hominum exempla quotidie
 in omni vitæ genere occurrunt. Sunt, qui non nisi pal-
 mas & adoras narrant, & pugnas cum aliis ob leuiuscu-
 lam tot iniuriam pugnatas, qui occisorum a se aut vulnerato-
 rum tantum numerum ineunt, vt a bello Troiano eos redire
 crederes. Recte illis acclamaret Artotrogus apud Plautum:

Memini: Centum in Cilicia,

Et quinquaginta centum in Siculo latrones

Triginta Sardis, sexaginta Macedones

Sunt

*) Vid. Huberi Orat. de Pedantismo.

Sunt homines, quos tu occidisti, vno die.

Alii, abdomini nati, non nisi Scythica scyphorum certamina, validasque in exhauriendis poculis vires loquuntur, & alios se propinando tantum non enecasse iactant. Alii scorta & impuros amores recensent & Herculeas noctes, & cum Plautino illo milite identidem repetunt querelam:

Nimia est miseria, pulchrum esse hominem nimis.

Quid dicam de illis, qui fraudibus, calumniandi arte, obscenitateque sibi mirifice placent, & nescio quas prudentiæ ingenique laudes sibi ob hæc scelera pollicentur? At mittamus tandem homines impurissimos, & id adhuc obseruemus, ambitionem Thraſonicam in stultam & ridiculam sæpius degenerare, adeo vt Thraſones per sæpe non minus stulta & ridicula faciant, quam aut Cagnolus ille aut Clauertius, de quibus iam proxime diximus. Vnde & Terentius, mirus in describendis hominum ingenii artifice, Thraſoni suo non solum brutæ, sed & stultæ ambitionis characteres tribuit (*). Reliqua est ambitio speciosa, quam ob singulares corporis animique dotes prærogatiuam affectare diximus. Et hæc quidem pro diuersitate obiectorum, iterum est vel *aulica*, qua ob prudentiam, vel *erudita*, qua ob scientiam, vel *militaris*, qua ob fortitudinem, vel *pharisaica* denique, qua quis ob sanctitatem imaginariam se omnibus esse anteferendum, reliquos velut umbras volitare existimat. Vbi tamen nolim existimes, quod hac distinctione ad statum hominum respiciatur. Animus enim hic spectatur potissimum, qui in hominibus etiam vilissimis ita potest esse affectus, vt ab ambitione vel aulica vel militari vel erudita vexentur.

IX. Quum itaque tam varia sit ambitio, nec dubitandum videatur, quin singulæ pæne species in ea, vt etiam differant: proximum est, vt demum canones huc pertinentes subiiciamus. Statuimus ergo primo: *Int. Qu. n. cum*

F 2

affe-

*) Vide Terentii Eunuchum, vbi act. IV. Scen. VII. inuenies characteres ambitionis Thraſonica; Act. III. Scen. I. ridicula & stulta eidem personæ tributos.

affectatione quadam & molestia tardum, gressus Hispanicos, habitum corporis ad pompam compositum, cervicem obstipam & vultum adseueratum esse signum ambitionis ridiculae. Quum enim supra demonstratum sit, ambitiosos tar- do lentoque incessu moueri, in ambitione vero stulta iudicium omne desit quam maxime, tales denique homines pulcherrimum sibi ducant (*)

Monstrari digito & dicier: hic est.

non potest non eorum incessus tædiosam tarditatem, & cum affectatione & molestia coniunctam præ se ferre. In quo autem consistat ista affectatio, obseruatione plurimum constat, nimirum in gressibus Hispanicis, in corpore ad pompam ridicule composito, in ceruice alta & obstipa, vultu denique inter incedendum adseuerato, & quasi sublime quid meditante. Vnde sane tam ridiculus istorum hominum incedendi mos est, vt vel seuera Catonis frons eorum adspectu in risus solueretur. Quare & multi Auctores grauissimi venuste admodum & facete eorum gressus describunt, & tam viuide adumbrant, vt eiusmodi ostentatores coram intuerij te crederes. Epictetus, dum false perstringit eos, qui admirationi esse cupiunt, id est, homines scholastico supercilio seu pedantismo auctoritatem aucupantes, ita inquit: (***) τί ἐν ἡμῖν ὁ βελίσσιον καταπαύων περιπατῆς; ἢ θελον, ἵνα με καὶ οἱ ἀπαντῆντες θαυμάζωσι, καὶ ἐπακολοθεῖντες ἐπικραυγάζωσιν. ὦ μεγάλα φιλοσόφω. *Quid ergo nobis tanquam obelisco deuorato obambulas? Vellem te obuiis etiam admirationi esse, & sectantes mihi exclamare: O magnum philosophum!* En hic corpus ad fastuosam pompam compositum, quod in ipso Canone notauimus. Nec minus diuite vena eiusdem notæ homines his verbis tanquam coloribus depinxit Perlius: (†)

Obstipo

*) Perf. Satyra I. v. 28.

**) Vid. Arrian. dissert. Epict. Lib. I. C. XXI. p. 139.

†) Vid. Perf. Sat. III. v. 80.

*Obstipo capite & figentes lumine terram,
Murmura cum secum, & rabiosa silentia rodunt,
Atque exporrecto trutinantur verba labello.*

En hic obstipam ceruicem & vultum adseueratum, quem in eiusmodi hominum incessu notauimus. Recte enim obferuat Poeta, desipientes hos homines faciem inter ambulandum tam curiose ad quandam seueritatem componere, vt nescio quid magnum & vniuersæ reipublicæ salutare intra se meditari videantur. Sed principem hic locum merentur elegantissima Hieronymi verba, (*) ex illis Persianis, vt videtur, expressa, quibus, tanquam penicillo quodam, ridicule ambitionis delineat: *Alii sublati in altum humeris, & intra se nescio quid cornicantes, stupentibusque in terram oculis tumentia verba trutinant, vt, si præconem addideris, putes incedere præfecturam.* Nihil profecto in hos homines dici poterat *ἰσχυρὰ τῶν ἄλλων*. Vere enim tantam superciliis nubem inducunt, tam meditantibus incedunt, vt, qui insaniam eorum ignorat, illos de capessendo orbis terrarum imperio consultare crediturus sit.

X. Nunc ad Thraſonicam ambitionem pergimus, quæ, quam tot pæne obiecta habeat, quot sunt vitia, sufficere in præſenti de iis nonnulla dixisse, quibus in armorum conflictu, rixis, nocturnis vociferationibus, fenestrarum oppugnationibus & similibus factis, omnis posita est gloria. Horum incessum secundo canone ita depingimus: *Incessus tardus & interruptus, cum motu corporis erecto, gestulatione brachiorum gladiatoria, ceruice exserta, vultuque truce, & ad terrorem incutiendum compositio coniunctis signum est ambitionis: Thraſonica.* Tarditas incessus secundum ea, quæ §. V. notauimus, ex ambitione proficiscitur. Quum vero hi homines nihil reliqui faciant, vt terrorem aliis iniiciant, mirum profecto esset, nisi omnes gestus huc referrent.

F 3

Hinc

*) Vid. Hieronym. Epist. IV. ad Rustic. Monachum T. I. Op. p. 30. edit. Francof.

Hinc incessum eorum diximus esse interruptum. Sæpius enim in via resistunt, & quasi speculantur, an pugnandi sit occasio futura. Hinc deinde corpus eos erigere notauimus, quasi maiores apparere vellent, id quod Latini vocant *alte incedere*. (*) Hinc porro est, quod brachia ita mouent, quasi aut excipiendi essent ictus, aut inferendi, quodque ceruicem exferunt, tanquam alios insultando prouocaturi. Denique incedentes vultum minarum ferocia muniunt, vt Furiarum crederes domicilium, non alia quidem de causa, quam vt obuii visa tam horrenda facie, tanquam obiecto Medusæ capite, obrigescant. Omnia hæc ex attenta obseruatione constant, nec vlla indigent probatione, nisi apud eos, qui Thrasones nunquam viderint. Sane & veteres hoc obseruarunt, e quorum numero Adamantius (**) hoc signum ad ambitionem thraionicam retulit, his vsus verbis: *εἰ δὲ ἐκὰν βραδύνοι καὶ ἐπιστάμνοι γὰρ ἐν ταῖς ὁδοῖς περιβλέποι, ὑψαυχεῖων, ἔσθι καὶ ὑβρις ἢ ὄντα καὶ ὑπερήφανον.* *Quod si quis tarso gradu incedit, & sponte moratur in viis, hunc in scito esse gloriosum, iniuriosum & superbum.* Quin ipse etiam Cicero, (at quantus in describendis hominum ingeniis artifex,) iisdem pæne characteribus vtitur, quoties Thrasonum mores describit, in Oratione pro P. Sextio †) id agit ex instituto, vt Gabinium & Pisonem Coss. parum frugi esse, ex incessu demonstraret. Hinc ait: *Quorum per Deos immortales si nondum scelera vulnere aque inusta reipublicæ vultis recordari, vultum atque incessum animo intueamini, facilius facta eorum occurrent mentibus vestris, si ora ipsa oculis proposueritis.* Quibus præmissis alterum describit tanquam hominem lasciuia & luxu diffluentem, alterum tanquam Thrasonem, & mollitier suam supercilio, & nescio quo terribili adpectu obtegentem. De hoc posteriore: *Alter, inquit, o Diu boni quam tæter incedebat, quam truculentus? quam terribilis ad-*

*) Vide de incessu alto §. sequentem, ubi de ambitione Speciosus.

**) Adamant. in Physiogn. cap. XXVI. p. 216.

†) Cicero Orat. pro P. Sextio cap. VII, VIII. p. 345.

adfectu? Vnum te aliquem ex barbatis illis, exemplum imperii veteris, imaginem antiquitatis, columnam reipublice diceres intueri. -- Nam quid ego de supercilio dicam? quod iustum hominibus non supercilium sed pignus reipublice videbatur. Tanta erat gravitas in oculis, tanta contractio frontis, ut illo supercilio respublica tanquam Atlante cælum niti videretur. Erat denique hic omnium sermo: Est tamen reipublice magnum firmumque presidium. Quis tandem in his Ciceronis verbis non agnoscat Thrafonem quemdam, aut gloriosum militem? Quis vel hac sibi ob oculos posita incessus ratione non colligat, Consulem istum hoc, quem haëtenus descripsimus, ambitionis ridiculae morbo grauissime laborasse?

XI. Reliqua est ambitio speciosa, cuius quum quatuor constituerimus species, obseruari velim; nonnisi aulicam, militarem & pharisaicam singulari sese incessu prodere, eruditam vero non æque, nisi in absurdissimum pedantisimum degenerauerit, cuius characterem iam ante communicauimus. Deinde nec hoc prætermittendum est, aulicam & militarem vix incessu posse internosci, nisi quod vultus illius generis hominibus inter ambulandum placidior sit & grauior, his multo efferatior & proteruier. Quibus præmissis obseruationibus, hunc de ambitione aulica condimus canonem: *Incessus tardus, altus, constans & grauis cum motu corporis reciproco & motu manuum decoro coniunctus*, est signum ambitionis tum aulicæ tum militaris, quanquam in illa vultus fere est placidior, in hac ob ceruicem inflexam & elatum supercilium multo efferatior. Tribuimus itaque huius generis ambitiosis incessum tardum, quem cum omnibus, quos vana vexat ambitio, communem habent. Addimus deinde incessum altum, quo quid intellectum voluerint Latini, iam superiore paragrapho ostendimus. Hic enim character & in ambitione ridicula, & in speciosa conspicitur, illud modo si obseruaueris discrimen, quod in illa altus incessus cum turpi & incurrente in oculis

los affectatione coniunctus, in hac multo grauior sit & aspectu iucundior. Vnde etiam Poetae tum Diis, tum Heroibus virisque excellentibus incessum altum adscribunt. Sic maiestatis plenum Stiliconis sui incessum Claudianus his verbis praedicat: (*)

*Spondebasque ducem celsi nitor igneus oris
Membrorumque motus, qualem nec carmina fingunt
Semideis: Quacunque alte graderis in vrbe,
Cedentes spatii assurgentesque videres.*

Et alio loco Honorii incessum hoc modo describit: (**)

*Sic te testatur & offert
Celsa potestatis species, non voce feroci,
Non alto simulata gradu, non improba gestu,
Affectant alii quicquid fingique laborant,
Hoc donat fortuna tibi.*

Nec sane mirum est, si homines admirationi aliis futuri, maiores quasi atque erectiores, quam sunt, videri velint, & sic alto gressu, tanquam cothurno innixi incedant. Adiecit porro motum grauem & constantem, quippe qui ambitionis genio videtur dignissimus. Nam quemadmodum omnem leuitatem cane peius & angue fugiunt, ita & passus veluti omnes ad mensuram componunt, vt neque tardi nimis neque celeres adpareant. Id quod & Cicero (+) in homine virtute praedito, id est vt ego interpretor, honoris & existimationis suae studioso requirit (++) . Videri quidem hic poteramus parum accurati, dum talem ambitio-

ni

*) Claudianus Lib. I. de laud. Stilic. v. 45.

**) Id. de vopt. Honorii v. 236. seq. Confer Casp. Barthii Adnot. ad Stat. Papini i. T. II. p. 394. & T. I. p. 19. vbi incessum amplum & altum insignem arguere virum ait, quod tamen limitandum videtur, nisi turpis adf. affectatio, quae potius ambitionem ridiculam significat.

+) Cicero lib. I. de Officiis cap. XXXVI.

++) Dudum obseruatum est eratis, Ciceronem aliosque huius generis scri-

placidiorem & quasi ferenum, ita militaris gloriæ cupidorum vultum ob supercilium & inflexam ceruicem multo esse efferatiorem diximus. Non heri demum aut nudius tertius nata est hæc de inflexa in sinistram ceruice obseruatio: sed iam tum perspectam eam habuerunt antiqui, qui istam cerueis formam indicium fortitudinis certissimum iudicauerunt, ideo, quod hic gestus educendo gladio videretur convenientissimus. Obseruarunt hunc gestum in Aureliano Aug. milites, (*) quem inde cognomen: *Manu ad ferrum* mansit. Sed & in Alexandro M. tale quid obseruat Plutarchus, (**) quippe cui tribuit ἀνάτασιν τῆ ἀντιόχου & ἐξ ἐπιθύμου προσηύκον κενδριμύον, *proiectam ceruicem & in sinistram humerum leuiter inflexam*, additque eum Alexandri gestum complures postea eius successores, & amicis fuisse æmulatos. Vnde & in numis Seleucidarum & Ptolemæorum a Vaillantio editis hoc ceruicis sinistrorsum inflexæ schemata subinde apparet. Heroicam vero fortitudinem hoc gestu non obscure innui, communis eorum est sententia, qui Ethicam semeioticam scriptis illustrarunt, licet Adamantius †) istum ad superbiam Thraſonicam referre malit, forte quod Thraſones plerumque ad ambitionis militaris formam incessum suum quam maxime componunt.

XII. Ad ambitionem Phariſaicam nostra se nunc conuertit oratio, quæ se omnium maxime incessu & motu corporis solet prodere. Quum enim id genus hominibus omnis pietatis laus in externo quodam schemate posita sit, quo sublato nihil sanctitatis esset reliquum: consequens omnino est, vt incessu etiam aliis admirationi esse velint. Esto ergo canon: *Gressus leui, corporis habitus veluti in se contractus, caput demissum, oculi deiecti & subinde ad cælum subla, totus vultus toruus, suspiria alius & frequentius ducta, ceteris paribus, signum sunt ambitionis Phariſaica.*

*) Vopisc. in Aureliano cap. VI. p. 417.

**) Plutarchus T. I. Opp. p. 66.

†) Adamantius l. c.

aica. Tarditatem cum reliquis, ambitiosis *Pharisei* habent communem, id vero proprium, quod corpus contrahunt adeo, ut vix ullam in humeris & brachiis motionem reperias, quin brachia adglutinata, aut potius omni sanguine nervisque destituta crederes. Quia enim corporis, humerorum & brachiorum motus facile vel superbiæ, vel leuitatis suspicionem iniicit, hi vtraque carituri ab omni prorsus motu abstinent, ut obeliscum quemdam aut Diogenis statuam incedere credas. Sic *Stulti dum fugiunt vitia, in contraria currunt.* Et hinc reddi poterit ratio, cur caput demittant, cur oculos deiectos humi veluti defigant, cur denique eos subinde ad cælum retorqueant, crebraque ab imo pectore ducant suspiria. Audiunt enim hos gestus ab aliis laudari, tanquam quos veræ pietatis sensus hominibus probis nonnunquam extorqueat: quamobrem pertinere hoc ad laudem suam arbitrantur, ut eos a non fucatae probitatis cultoribus mutuentur, ex re & vero iudicantes, nemini se esse persuasuros quod pietatem colant, nisi his gestibus tanquam persona quadam tragica turpissimam hypocrisisin tegerent. Obseruata hæc iam olim sunt in philosophis, virtutis laudem affectantibus; obseruata deinde in Monachis & aliis pietatis fucis fallentibus, (*). Quia notus est Sixti V. Pontificis Romani iocus, qui interrogatus, cur, antequam istam dignitatem consequeretur, capite oculisque submissis incesserit? *Perri claves se quesuisse*, respondit. Ceterum intellectum hunc Canonem volumus ceteris paribus. Nam veræ equidem virtutis & pietatis cultor tantum ab omni affectatione in cultu atque motu corporis, ut potius accurate obseruet, quod grauiter monuit Seneca (**): *Illud autem te moneo, ne eorum more, qui non p. officere sed conspici cupiunt, facias aliqua, que in habitu tuo uti genere*

(*) Vid. Eunapii M. Aedesi p. 79.

(**) Seneca Epist. 5.

vire notabilia sunt. Attamen contingere potest, ut vel ob defectum iudicii, vel ob consuetudinem, vel ob alias causas etiam vere pii tam affectato incessu moueantur. Hinc prudentissime agent, qui hunc quidem canonem non temere applicant, nec quenquam ob talem incessum pharisaicæ ambitionis insimulant, nisi alia fictitiæ pietatis signa simul hoc suadere videantur.

XIII. Primum iam est temperamentum sanguineum, in cuius natura & characteribus indagandis opera nostra nunc versabitur. Præcipua, quam hæc sanguinis temperatura inducit, propensio, est voluptas, quam æque ac ambitionem non vnius esse generis intelligimus. In eorum tamen maxime imus sententiam, qui eam in Veneræam, Bacchicam & amicam commodissime dispeisci posse statuunt. Priores ob manifestam semper turpitudinem in se notæ sunt. Postremam, quam amicam vocamus, eam dicimus esse voluptatis speciem, quæ arctam coniunctionem animorum & capiendam ex illa delectationem intendit. Primum voluptatis genus iudiciis haut obscuris cognoscitur. Vnde de incessu lasciuorum hunc formamus canonem: *Incessus agilis, mollis & ad scenicam leuitatem formatus, nec non oculi inter ambulandum procaciter circumacti, voluptatis veneræ signum sunt.* Agilitatis & mollitiei iam supra §. V. rationem reddidimus: scenica vero leuitas ex ipsa impura libidine proficiscitur. Solent enim isti molliculi omnes gestus ita efformare, ut etiam mares foeminarum personam induisse videantur, non alia de causa, quam ut aliorum amores eo feliciter aucupentur. Hinc gressus veluti artificiose metiuntur ac suspendunt, hinc modo hanc modo illam vestium partem mira manuum gestulatione in ordine redigunt. Denique cum oculis potissimum hoc instituantur aucupium, recteque a nonnemo dictum sit: (*) *ὄφθαλμὸς ὁδὸς ἐρωτικῶν τραύματι,* oculum esse viam, qua menti veneræ vulnera instillantur: fit inde, ut lubricos

*) Achilles Tat. *Lib. I, conf. Barth. ad Claudianum p. 300.*

cos indomitosque oculos ita inter ambulandum huc illuc circumuoluant, ut fascinum minari videantur. Atque eam ob causam veteres olim veluti ex compacto hæc signa ad lasciuum amorem retulerunt. Sane quod ad incessum agilem & mollem scenicamque, de qua diximus, leuitatem attinet: ex iis miro consensu collegerunt voluptatem veneream. Hinc Chrysis apud Petronium (*) viso lasciuo quodam iuvene: *Quo incessus, inquit, arte compositus, & ne vestigia quidem pedum extra mensuram aberrantia, nisi quod formam profertuis, vt vendas?* Sed paullo ante idem Petronius (**) impuris prostibulis tribuit:

Fraçtos enerui corpore gressus.

adeoque cum Catullo (***) facit, qui similem scorti impurissimi characterem his verbis describit:

Que sit queritis? illa, quam videtis

Turpem incedere mimice ac moleste.

sed ne in sola Poetarum verba iurasse videamur, addemus & philosophos, ex quorum numero Iul. Firm. Maternus (†) satis eleganter: *Molliter, ait, ambulantes & suspendentes vestigia, eo dolere ostendunt, quod viri nati sunt.* Nec multum eius verba comprobant: *Omina rerum omnium, si obseruentur, indicia sunt: & argumentum morum ex minimis quoque licet capere. Impudicum & incessus ostendit, & manus mota, & vnum interdum responsum, & velatus ad caput digirus, & flexus oculorum.* Qui locus tanto nobis est acceptior, quia etiam oculorum flexus facit mentionem. Is enim tam clarus est amoris impudici index, ut eum & Sacri scriptores obseruatione dignum iudicauerint. Notum est,

G 3

quo

*) Petron. p. 53.

**) Idem p. 14.

***) Catullus p. 22. edit. Scalig. qui veram lectionem *Mimice* *rituit*, quum antea *legoretur* *Myrmice*, id est *formicaram* *more*, qui *cha*, *acter* *plane* *nihil* *ad* *rem* *facit*.

†) Seneca *Epist.* *LIII.* *p.* *264.* *Tom.* *I.*

quo loco Apostolus habeat ὁφθαλμοῖς μετὰ μοιχαλίδος, *oculos adulteros*, & quā diferte sapientissimus Siracides (*) puellam impuram & lasciuientem cognosci ostendat ἐν μεταφορῶν ὁφθαλμῶν, καὶ ἐν τοῖς βλεφάροις αὐτῆς, *ex uugis & emissitius oculis, eorumque palpebris*. Quin & profani Auctores idem de emissitiis lasciuorum oculis sentiunt, e quorum numero Ouidius (**), talium obseruationem curiosissimus, Helenam introducit ita de Paride conquerentem:

*Dum modo me spectas oculis, lasciuæ, proteruis
Quos vix instantes lumina nostra ferunt.*

Ex quo simul intelligitur, cur Gallieno Imperatori Iulianus (†) in laudata Satyra tribuat κίνησιν μαλακωτέραν ὡς πτερόων γυναικῶν, *incessum molliorem, mulierum ritu*, addatque Silenium in illum ingredientem lusisse illud Poeta:

Qui teneræ auratus lasciuæ virginis instar.

Hic enim character optime cum eius moribus conuenit, quem abdomini & voluptatibus natum, *dies ac noctes vino & stupris perdidisse*, refert Trebellius Pollio. (††)

XIV. Altera voluptatis species est Bacchica, sed eam singulari incessu sese prodere vix arbitramur, nisi forte gulosus eiusmodi hominibus motum leuem, remissum, dissolutum, ab omni decencia abhorrentem, fordidum, pedes infirmos ac instabiles, & genua succidua adscribere velis. At tanto magis ex incessu voluptas amica elucet. Solent enim hi homines paullo propius accedere ad decorum, quod infra in hominibus virtute ornatis notabimus, eo quod incessu inter voluptatem veneream & ambitionem speciosam veluti medio vtantur; Vnde canon: *Incessus agilis & tamen compositus: cum motu corporis decore coniunctus, nec tamen mimicus: vultus denique serenus & hilaris indicant voluptatem amicam.* In promptu erit huius incessus causa, si

*) Siracides ap. XXXI. v. 11. (**) Vid. Ouid. Epist. Helene ad Paridem.

†) Trebell. Pollion. vit. Gallieni cap. XVI, p. 329, edit. Gruteri.

obserues, multum hos homines participare ab ambitione, quæ deinde eorum incessum ita moderatur, vt nec graues ambitionosorum nec molles voluptuosorum gressus referat, sed ex vtrisque retineat aliquid, quod miram illi venustatem conciliat. Exempli loco procul dubio adduci posset Titus Vespasianus, princeps amicæ voluptati deditissimus, dummodo auctores in describendo eius incessum maiorem adhibuissent diligentiam. Sufficit tamen, quod in tota eius forma corporisque habitu plerique obseruant *decorum* quendam, & *singularem gratiam* (*) vnde etiam in eius incessu virtutes has eluxisse merito colligimus.

XV. Reliqua est tertia propensio primaria, inexplabilis illa opum cupiditas, quæ gradu magis quam specie varia videtur. Quamuis enim multa eius sint obiecta, ea tamen auaro non aliam ob causam sunt in deliciis, quam quia ad æs possunt reuocari. Hoc ergo vnum est, quod sitit auarus, quodque vel mediate vel immediate concupiscit. Quare nec opus erit multis de auarorum incessu regulis. Vnicus enim, qui se vltro offert, sufficet canon. *Incessus difficilis & cum molestia quadam velox, incompressus, interruptus, & cum anhelatione, statque & motu corporis indecoro coniunctus animum seruilem denotat, & opum ac diuitiarum cupidissimum.* Incessum difficilem, & cum molestia festinarum cur auaris adsignemus, satis iam supra explicatum est. Melancholicorum enim motus ob spissiores in sanguine particulas, natura tardus & fere testudineus est. Quum vero in istis curarum stimulis agantur, anxieque semper metuant, ne immineant feræ esuriales, aut vlla ipsis pereat lucrandi occasio: euenit inde, vt istis vltè calcariibus ad alaritatem quandam incitentur. Quæ propter non secus, an si ad congiarium eundem sit, præcipi i cursu feruntur per viam. Primo enim non facile domo pedem efferunt, nisi quæstum facturi, & hinc tanto magis

vt

*) Suet in vita Titi cap. III. p. 758. & ibi Auctores.

vt thesauro quantocyus potiantur. Deinde sua haut parum referre arbitrantur, vt statim reuertantur domum, ne quis e familia interim a laboribus cesseret. Quin & hoc accedit, quod nullum hominum genus magis metuant, quam faures, & hinc nec parietibus fidant, nec pessulis & repagulis. Properant ergo homines rebus suis anxie metuentes, vt ipsi domi possint agere excubias, identidem secum cogitantes, quod ille apud Plautum (*) Euclio :

*nimis ego homines metuo male,
Ne mihi ex insidiis verba imprudenter dunt,
Neu persentiscant, aurum vbi est absconditum,
Qui in occipitis quoque oculos habent pessimi.
Nunc ibo, vt visam, esse ita aurum, vt condidi:
Quod me sollicitat plurimis miserum modis.*

Adco plures sunt auaris festinandi causæ, nec potest eorum incessus ideo non esse concitatissimus: sed talis tamen vt statim appareat, affectatam hanc esse celeritatem, & eorum naturæ minus conuenientem. Hinc porro in canone obseruauimus, gressus auarorum esse incompósitos & interruptos. Quoniam enim natura ab omni decore abhorreant: non possunt profecto a se impetrare, vt gressus ad aliorum componant sententiam, aut sibi ipsi motum incedendi, quem perpetuo sequantur, fingant. Hinc modo per plateas volant velocissime, vt pæne spiritum intercludere velle videantur; modo resistunt, & in minoris momenti rerum contemplatione hærent. Rem omnem verbo eloquimur, si ἀγοικίαν. e. rusticitatem auaritiæ propriam esse dixerimus: Inter eius enim κριτήρια Theophrastus (**) recte etiam incessum interruptum refert, dum ait: ἔ ἐπ' ἄλλα μὲν μήτε θαυμάζω μήτε ἐκλήπτουσαι ἐν ταῖς οδοῖς. ὅταν δὲ ἴδῃ ἕν, ἢ τράγον ἐστὶ καὶ θαυμάζω. In via aliorum quidem nitu adm-

*) Plaut. Aulular. Act. I. Scen. I.

*) Theophrastus in Characteribus morum p. 7. edit. Th. Gale.

miratur, neque ulla re percellitur. At si bouem videris, aut asinum, aut hircum, ibi homo gradum sistere & contemplari. Si rationem exquiris, in promptu est: Sunt enim hae res ita comparatae, vt pretio emi vendique possint. Quod quum vnicum sit auaritia obiectum, nec mirum certe est, si in illius contemplatione defixi sint auarorum oculi. Nam quod quisque maxime amat, illud spectat consideratque libentissime. Denique quum iam obseruatum sit, auaros ob atrae bilis abundantiam molestius moueri: oportet certe non modo anhelationem sequi, sed etiam statum corporis indecorum, qui rectius oculis obseruari, quam verbis describi potest. Turpis ergo est auarorum incessus, ferulis & incurius, baiulis denique aut iumentis, quam liberis hominibus dignior. Quare etiam veteres ab indecoro & illiberali eiusmodi incessu grauiter dehortantur. Alexis Comicus () :*

ἔγω γὰρ νομίζω, τῆτο τῶν ἀνελευθέρων
 ἔναι, τὸ βαδίζειν ἀρρῦθμως ἐν ταῖς ὁδοῖς.

*Non ego puto liberi hominis
 Esse, incessu incomposito ferri per viam.*

Et Plautus in Poenulo: (**).

*Liberos homines per urbem modico par est gradu
 Ire: seruire esse duco festinantem currere.*

At non opus est pluribus. Nulla enim incedendi forma magis incurrit in oculos, quam auarorum, in quorum motu nihil liberale, nihil decorum aut venustum eluce.

XVI. Haftenus de propensionibus hominum prima-
 H
 His.

(*) Vid. Alexidis Comici fragmentum.

(**) Plautus in Poenulo Act. III, Scen. I, v. 19.

rūs, earumque signis dictum: iam quod reliquum est char-
tæ, secundariis quibusdam destinauimus. Quarum tamen
plures ex temperamentorum mixtura nascantur, fieri tamen
non potest, vt omnium exacte hic ineamus numerum, aut,
quomodo incessu differant, expediamus. Hinc saltem v-
num atque item alterum canonem, per lancem veluti fa-
turam adiiciemus. Esto ergo primus: *Incessus varius &
modo tardus, modo concitatus, cum vultu feroci & oculis va-
gis coniunctus, signum est summæ leuitatis & vecordie.* Quod-
si enim expendamus regulas generales §. V. adductas, rati-
onesque subducamus, tam verfatilis & inconstans ince-
dendi ratio mentem arguit modo auaritia, modo voluptate,
modo ambitione in transuersum actam, id est, ad omnem
vecordiam & omne scelus profligatam. Obseruarunt hoc
pridem Io. Bapt. Porta (*) & Scipio Claramontius, (**) & ex
antiquis Aristoteles, (†) Polemon & Adamantius (††), qui
simulationem prauam & summam improbitatem in homi-
nibus hac ratione incedentibus agnoscunt. Nec falli pro-
fecto eos opinione sua, satis docet exemplum L. Catilinæ
de quo Sallustius (†††), grauis inprimis ac prudentissimus
historicus: *Color eius, inquit, ex sanguis, sedi oculi, citus modo,
modo tardus incessus; prorsus in facie & vultu vecordia inerat.*
Ecquis nescit autem, qualis fuerit Catilina, quam dirum
monstrum & ex omnibus sceleribus conflatum? Sed addi-
mus & alterum canonem: *Taciti & cum ceruice rigida &
obstipa incedentes, & quasi consilia intra se agitantes; simu-
latores, arrogantes, & crudeles sunt.* Est hoc illud ipsum
signum, ex quo Augustum Tiberii indolem deprehendisse,
superiore capite diximus. Qua de re Suetonius (*†): *In-
cedebat, inquit, ceruice rigida & obstipa, adducto fere vultu
plerumque: tacitus; nullo etiam, aut rarissimo cum proximis*
ser-

*) Io. Bapt. Porta. L. II. cap. LV. p. 266. (***) Scipio Claramont. p. 491.
(†) Aristoteles Libr. IX. moral. cap. IV. (††) Adamantius l. c. (†††)
Sallust. in Bell. Catilin. c. XV. (*†) Sueton. Tiber. cap. LXVIII. p. 374.

sermone, eoque tardissimo, nec sine molli quodam digitorum gesticulatione. Quæ omnia ingrata atque arrogantie plena & animaduertit Augustus in eo, & excusare tenuit sæpe apud senatum ac populum, professus, naturæ vitia esse, non animi. Denique ut portum aliquando respiciamus, tertius additamenti loco accedat canon; Incessus cum violento humerorum motu, oculis stupentibus & ore distorto coniunctus, ingenium arguit dolosum, inuidum & nulli mortalium fidum. Obseruauit hos fere characteres in Iuliano Gregorius Nazianzenus, cuius locum iam priore capite adscripsimus. Os vero inter ambulandum distortum, omnibus etiam antiquis animi perfidi signum visum est, adeo ut & Comici feruis scelestis & fallaciarum architectis hunc gestum affingant. Sic apud Terentium (*) Phædria: ob, inquit,

Illud vide, os ut sibi distortis carnifex.

Longam ipse enarrare possem illorum seriem, qui tali incessu vsi sunt, quorumque malam mentem, malum animum ipse expertus sum. Sed hic verbis non opus est. Prouida enim natura istiusmodi hominibus tam notabiles notas ac veluti stigmata inussit, ut, simul ac conspiciuntur, statim appareat, illos tanquam societatis humanæ pestes cane peius & angue esse fugiendos.

XVII. Hactenus vitiosorum hominum incessum fufius distinctiusque considerauimus: vnde iam nihil esset reliquum, nisi ut eadem diligentia de motu virtute ornatorum ageremus. Sed veremur, ut virtus æque facile ex gressibus eluceat, ac vitia morbiq; voluntatis. Nam hos nobiscum nasci, ac sensim consuetudine firmari, nemo ignorat. Quare nec mirum est, si incessum in hanc vel illam formam componant. At virtus nemini mortalium natura contingit, sed diuinitus datur, maximoque studio, &

H 2

qui-

*) Vid. Terent. Eunuch. Act. IV. Scen. IV. v. 2. 3.

quidem satis plerumque fero acquiritur. Et hinc tantum abest, ut homines emendata voluntate incestum simul emendare soleant, ut potius plerumque hic valeat illud poetæ:

Naturam expellas furca, tamen usque recurret.

Contingit ergo haut raro, ut qui natura ad voluptatem proclivius sunt, voluptatem quandam incestu adhuc prode-
re videantur, etiam si mentem reuera emendaverint. Et sic in reliquis etiam se res habere potest, præsertim si nemo ipsis vellicet aurem, ac de nævis istis, quos plerumque ignorant, illos admoneat. Quæ quum ita sint, temere agere merito videremur, si etiam de hominum virtute prædicatorum incestu certos condere canones non dubitaremus. Et hinc mutato consilio, non, quid fiat ab eiusmodi hominibus, sed quid fieri debeat docebimus, paucisque ostendemus, qualem potissimum incestum viro, honesto esse arbitremur dignissimum. Omnes, qui vitio quodam laborant, a regia mediocritatis via evagari vidimus. Aut senim iusto celerius mouentur, aut ab vno extremo, ut loquuntur philosophi, ad alterum ruunt, & incestu inconstanti animi produunt levitatem. Huc accedit, quod omnia vitia cum quadam ridicula affectatione coniuncta sint, & vel in pedum positura, vel in gestibus quidquam habere videantur, quod a nativa elegantia abhorret. Ex quibus omnibus consequitur, ut cum incestum esse viro bono dignissimum iudicemus, qui nec tardus nimis sit, nec iusto celerior, sed mediocris, prætereaque equalis simplex & ab omni levitate atque affectatione sciundus. Atque hæc est decora ista incedendi ratio, quæ naturali quadam pulchritudine se commendat, & ab omnibus, qui de decore præcipiunt, cum cura inculcatur. Quid Cicero (*) de illa scripserit ad filium.

*) Cic., *L. 1. de offic. c. XXXVII.*

hūm, initio dissertationis diximus. Cavendum enim esse monet, ne aut tarditatibus viamur in gressu mollioribus, ut posparum ferculis similes esse videamur, aut in festinationibus suscipiamus nimias celeritates, quibus anhelitus moueantur, vultus mutetur aut os torqueatur: Ea enim omnia animi parum compositi esse significationes. Idem docet, qui post Ciceronem de officiis commentatus est, Ambrosius. (*) Eo enim, quem supra laudauimus, loco tenendam esse monet in ipso motu, gestu ac incessu verecundiam. Et paucis interiectis paullo distinctius adumbrans viri honesti ac pii incessum, ita pergit: Est etiam gressus probabilis, in quo sit species auctoritatis, gravitatisque pondus, tranquillitatis vestigium, ita tamen, si studium desit atque affectatio, sed motus sit parus ac simplex. Nihil enim futurum placet: motum natura informet. Si quid sane in natura vitii est, industria emendetur. Vt ars desit, non desit correctio. Nihil profecto poterat dici elegantius, aut ad mentem nostram accommodatius. Habes enim hic, quicquid antea de incessu viri honesti diximus. Sed digna tamen sunt & Bernardi (***) verba, quæ hic legantur. Quemadmodum enim hic vir in multis rebus, ultra seculum suum sapit, ita & præclara & plane philosophica sunt, quæ de incessu præcipit: Sit, inquit, in ingressu tuo simplicitas, in incessu honestas, nihil dedecoris, nihil lasciuie, nihil peiulantie, nihil insolentie, nihil leuitatis in incessu tuo appareat. Animus enim in gestu corporis apparet, gestus signum est mentis. Et hoc quidem præstantissimo præcepto, tanquam ephiphonemate quodam, hanc dissertationem obfirmamus.

XVIII. Ne enim nimis diu Lectoris defatigemur oculos, demum hic vela contrahenda, porrusque tandem aliquando respiciendus est. Plura eaque magis exquisita

dari

*) Ambros. Lib. I. de offic. cap. XVIII.

**) Bernard. de modo bene viuendi cap. IX.

dan poterant, nisi temporis pariter ac chartæ fuisset ha-
 benda ratio : at vero quum tot nobis fuerint festinandi
 causæ, ipsumque speciminis academici nomen nos subin-
 de monuerit, quanto omnia transcurso dicenda essent : ni-
 hil quidem, quod addamus, videtur reliquum, præter
 hoc vnum, vt immortalis DEO gratias, quas mens potest
 concipere, maximas agamus, eumque precemur, vt nos
 inter tot viarum errores incedentes ita Spiritu suo ducat
 ac dirigat, quo euitatis præcipitiis ac *ψευδοπαυδείας*
 diuerticulis, ad veram sapientiam perueniamus, in
 eaque vnice acquiescamus.

S. D. G.

7) Amstel. lib. 1. de esse. cap. XVIII.
 8) Romm. de modo p. v. cap. III.

PRAESTANTISSIMO DOCTISSIMOQUE

DOMINO RESPONDENTI

S. P. D.

IO. MICH. HEINECCIUS D.

S I amicorum omnia sunt communia, nec quid
quam alteri potest contingere, quod non al-
ter simul sibi contigisse existimet: non pos-
sum non ex TVIS, MI SCHVMANNE,

pro-

progressibus incredibilem capere voluptatem. Egregiam enim quod edidisti specimen, quum ita sit comparatum, vt inde de eruditione tua non secus ac de fructibus ex flore liceat ominari: optimum profecto parentem ita oportet affici, vt totius educationis fructum hoc die capiat uberrimum. Quid mihi ergo animi esse existimas, quo laudatissimus ille pater tuus neminem habet sui amantiorem? An me expertem esse posse putas illius lætitiæ, quam hodie percipit? Minime omnium. Gaudeo nimirum & gratulor, primum exoptatissimo amico, quod talem habeat filium: deinde TIBI, qui illius spei adhuc tam præclare respondisti: porro iucundissimo fratri germano, qui quum antea in TE formando perpoliendoque industriam collocauerit, nunc laborum suorum fructum conspicit præclarum: denique mihi, ad quem horum omnium lætitiæ iure quodam singulari

lari pertinere arbitror. Quid reliquum ergo
est, nisi vt DEVM O. M. assiduis exorem vo-
tis, vt hanc felicitatem propriam nobis esse
velit ac perpetuam? TV autem, suauissime
SCHVMANNE, macte hac virtute, macte
hoc præclaro ad sapientiam impetu, & Lipsiæ
etiam, in qua proferendi ingenii occasio nun-
quam TIBI defutura est, TVI esto quam si-
millimus: quumque nunc docueris, quo pa-
cto animi propensiones ex incessu dignosci
queant, Tecum quæso statue, eum incessum
esse optimum bonæ mentis indicem, quem
ABRAHAMO commendat DEVS: *Ego
sum DEVS fortis omnipotens, in-
desinenter ambula coram me & e-
sto integer.* Hoc viatico instructum ego
TE, MI SCHVMANNE, ex amplexibus meis
nunc dimitto, TIBIque Christum ducem,

X 2

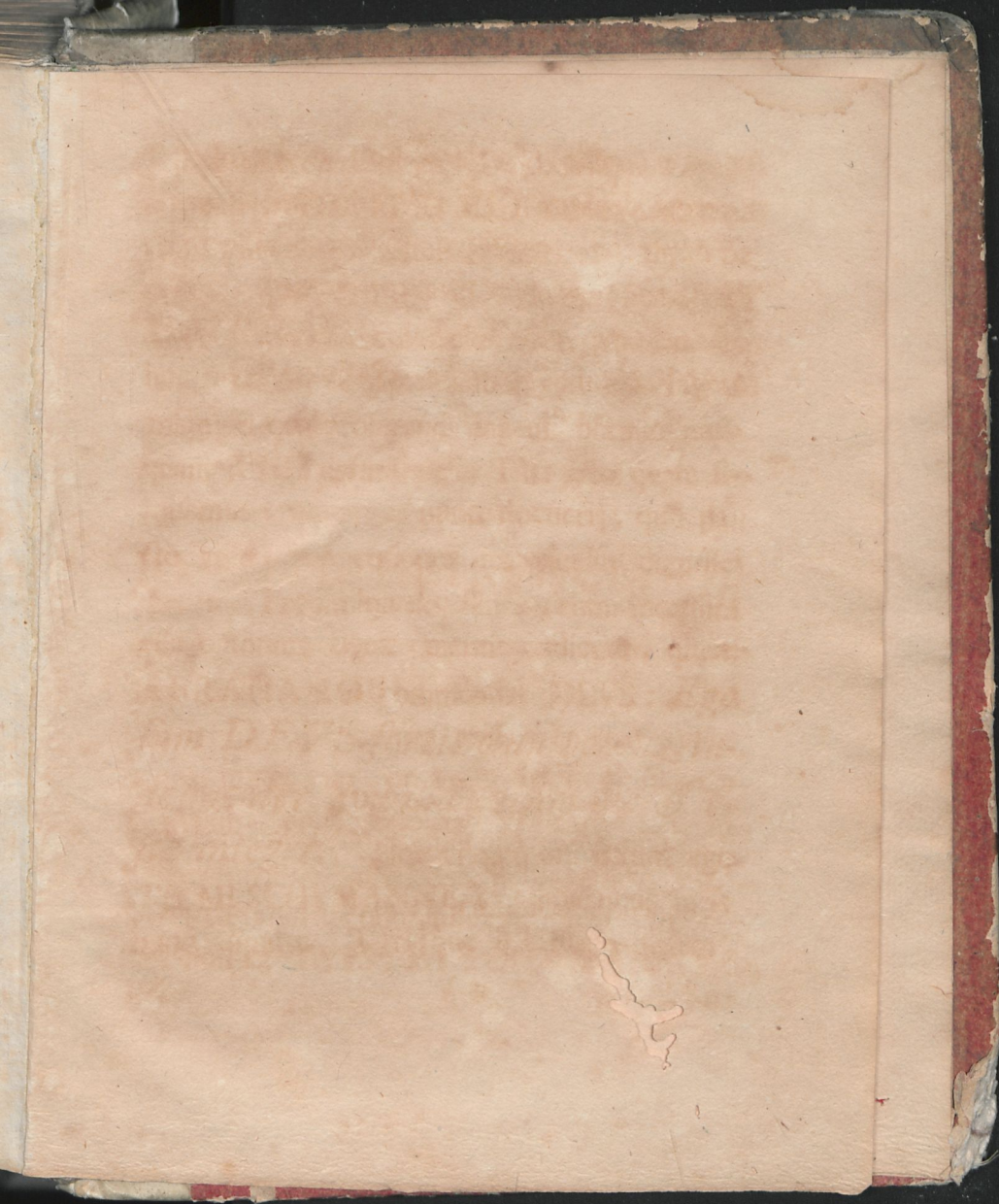
An-

Angelos comites, valetudinem commodam,
patronos denique T. VI. amantissimos, ex ani-
mo apprecor, certoque polliceor, absentem
TE quoque precum mearum partem animi
quæ delictum esse futurum. Vale! Hala
Magdeb. Mense Septembr. clb. Io. cc. xii.

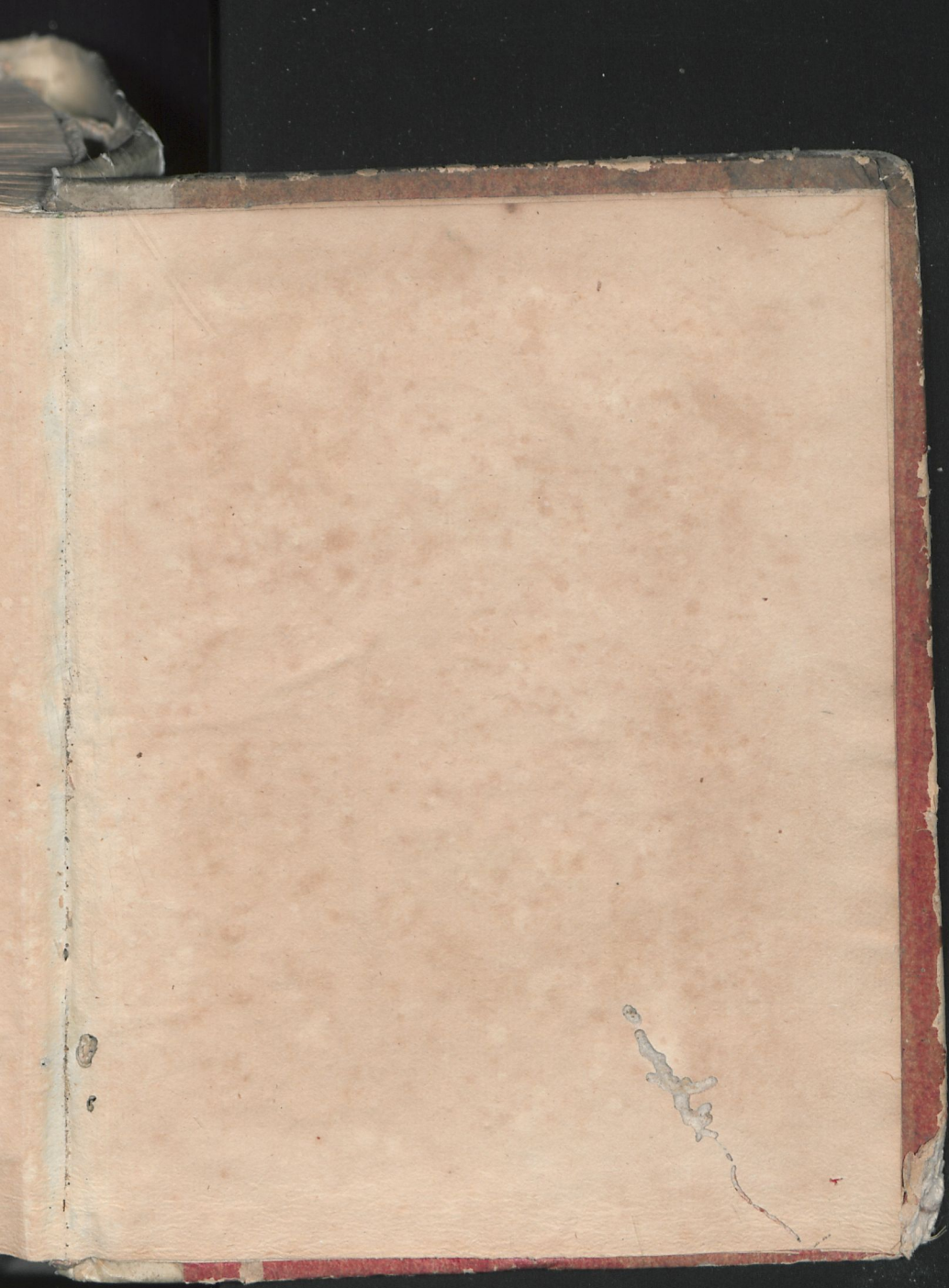
nam DEVS. fortis omnipotens, in-
deprecator ambula coram me & e-
sto integer. Hoc vitio instructum ego
TE MI SCHWANNI, ex amplexibus meis
nunc dimitto, TIBI que Christus ducem,

Ar-

)

01 A 6541

ULB Halle 3
003 090 396

f
TA → OL

10/8
VJ 12

~~48~~ 47

52

Q. D. B. V.
DE
INCESSV ANIMI INDICE
DISSERTATIO MORALIS
QVAM
IN ALMA FRIDRICIANA
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DN. FRIDERICO WILHELMO,
PRINCIPE BORVSSIAE, MARCHIONE BRANDEN-
BVRGICO, RELIQVA.
AMPLISSIMI ORDINIS PHILOSOPHICI SVFFRAGIO,
PRAESIDE
IO. GOTTLIEB HEINECCIO
PHILOS, PROF. PVBL. ORD.
AD DIEM 27. SEPTEBR. MDCCCXIII.
H. L. Q. C.
PVBLICO EXAMINI EXPONET
AVCTOR RESPONDENS
IO. FRIDRICVS SCHVMANN Halenf.
Philof. & S. S. Theol. Stud.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
Litteris CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typ.

